

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281 - 9/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 9438 датум: 08.03.2017.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА ИЗ ИЗВЕШТАЈА НПМ О ПОСЕТИ ОЗ ПАНЧЕВО 2013. г. И ПРЕПОРУКА ИЗ ИЗВЕШТАЈА О ПОСЕТИ ЕВРОПСКОГ КОМИТЕТА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ МУЧЕЊА (СРТ) РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2015. г.

Београд, фебруар 2017. године

1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица „Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре“, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. јануара 2016. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

2. ТОК ПОСЕТЕ

2.1. РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) започета је разговором чланова тима са управником Завода.

2.2. ОБИЛАЗАК ЗАВОДА И РАЗГОВОР СА ЛИЦИМА ЛИШЕНИМ СЛОБОДЕ

Након уводног разговора са управником, чланови тима НПМ обишли су просторије Завода и обавили разговоре са осуђеним, прекршајно-кажњеним и притвореним лицима.

2.3. РАЗГОВОР СА ПРЕДСТАВНИЦИМА НАДЛЕЖНИХ СЛУЖБИ У ЗАВОДУ И УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Током посете обављен је разговор и са представницима надлежних служби у Заводу о поступању по препорука упућеним у Извештају ОЗ Панчево из 2013. године и поступању по препорука из Извештаја о посети Европског комитета за спечавање мучења (СРТ) Републици Србији 2015. године. Такође, извршен је увид и у релевантну документацију.

2.4. ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Након обиласка Завода и обављених разговора са лицима лишеним слободе и представницима надлежних служби, на завршном разговору са управником изнета су опажања тима НПМ и констатовано генерално побољшање стања у односу на посете НПМ из 2013. године и Европског комитета за спречавање мучења из 2015. године.

3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Управа Завода и сва затечена службена лица остварила су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано оствари свој мандат. Омогућен је обилазак Завода, несметан и ненадзиран разговор са лицима лишеним слободе и увид у сву релевантну документацију.

4. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Окружни затвор у Панчеву
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука из Извештаја о посети ОЗ Панчево из 2013. године и спровођења препорука из Извештаја о посети Европског комитета за спречавање мучења (СРТ) Републици Србији 2015. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, уз учешће стручњака медицинске струке
ДАТУМ ПОСЕТЕ	21. 02. 2017. година
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	вођа тима: Јелена Унијат, <i>Заштитник грађана/НПМ</i> чланови тима: Јелена Јелић, <i>Заштитник грађана/НПМ</i> Марко Анојчић <i>Заштитник грађана/НПМ</i> Јелена Самарџић, <i>Заштитник грађана/НПМ</i> Проф. Др Ђорђе Алемпијевић <i>Специјалиста судске медицине</i>

УВОД И ОПШТА ЗАПАЖАЊА О ПОСЕТИ

НПМ тим је 21. фебруара 2017. године посетио Окружни затвор у Панчеву у циљу праћења поступања по препорукама из Извештаја о посети ОЗ Панчево (бр. 71 - 28/ 13 од 25. 12. 2013. године) и праћења спровођења препорука из Извештаја Европског комитета за спречавање мучења (СРТ) Републици Србији 2015. године.

У Извештају о посети ОЗ Панчево 2013. године, Заводу је упућено укупно 17 препорука за отклањање утврђених недостатака у раду. Поводом упућених препорука Завод је у свом изјашњењу,⁴ обавестио Заштитника грађана да је потпуљено по 10 препорука, није по 1, да је по 6 препорука делимично поступљено. У изјашњењу Завода још је наведено да потпуно спровођење свих упућених препорука захтева учешће и других надлежних органа, као и да постоје околности на које Завод не може да утиче. У Извештају о посети из 2013. године, осим појединачних препорука упућених Заводу, Управи за извршење кривичних санкција упућена је општа препорука у циљу предузимања одговарајућих мера како би се лица лишена слободе изместила из зграде у Панчеву у други одговарајући објекат, а иста престала са коришћењем, јер не испуњава прописане стандарде услед неадекватне локације, руинираности и старости објекта и пренасељености. У току је изградња новог Казнено-поправног Завода у Панчеву са смештајним капацитетом од 500 места, а завршетак изградње овог објекта планиран је за почетак 2018. године.

У Извештају Европског комитета за спречавање мучења (СРТ), након посете ОЗ Панчево 2015. године, држави су упућене 34 препоруке у циљу унапређења поступања према лицима лишеним слободе. Република Србија доставила је одговор Европском комитету за спречавање мучења (СРТ) у коме је објашњено поступање државе по упућеним препорукама.

Општи утисак чланова тима НПМ током посете 2017. године је да је стање знатно побољшано у односу на ранији период, пре свега због растерећења смештајних капацитета ОЗ Панчево у односу на ранији период. Наиме, током посете тима НПМ ОЗ Панчеву 2013. године број лица лишених слободе на смештају био је 161, од укупног смештајног капацитета 164 кревета, док је током посете Европског комитета за спречавање мучења укупно било 189 лица - у Панчеву 137, а у Одсеку у Вршцу 52. У тренутку посете тима НПМ Заводу 2017. године, број лица лишених слободе у згради Завода у Панчеву је био 85, а са Одсеком у Вршцу укупно 118, што указује да се број лица лишених слободе знатно смањило у односу на посете НПМ 2013. године и СРТ 2015. године. Разлог смањења броја лица лишених слободе у згради Завода у Панчеву последица је новог распоредног акта о упућивању осуђених, прекршајно-кажњених и притворених лица у Заводе за извршење кривичних санкција⁵. Наиме, део осуђених који се раније упућивао у ОЗ Панчево, сада се распоређује у ОЗ Смедерево.

У наставку Извештаја наведена су запажања и констатовано стање у односу на препоруке из извештаја из 2013. и 2015. године, након посета НПМ и (СРТ).

⁴ Број 71-6746/13 од 24. фебруара 2014. године

⁵ Правилник о упућивању осуђених, прекршајно кажњених и притворених лица у заводе за извршење кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 31/2015)

**ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА ИЗ ИЗВЕШТАЈА НПМ
О ПОСЕТИ ОЗ ПАНЧЕВО 2013. ГОДИНЕ**

1.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013.г.

- Просторије-спаваонице у којима бораве притвореници не испуњавају важеће стандарде.
- Заједнички простор за туширање у ОЗ Панчево који користе притвореници и осуђени у полуотвореном одељењу је у лошем стању.
- У ОЗ Панчево је у време атмосферских падавина битно отежано остваривање права притвореника на време на свежем ваздуху, јер простор за шетњу у притворској јединици Завода нема адекватну надстрешницу.
- У ОЗ Панчево је у време атмосферских падавина битно отежано остваривање права осуђених на време на свежем ваздуху, јер простор за шетњу осуђеника нема надстрешницу.
- У дневном боравку, где осуђена лица из затвореног одељења проведе највећи део времена, не постоји мокри чвор. Осуђена лица се жале да им тоалет није свакодневно доступан, јер су врата дневног боравка закључана.
- Заједничко купатило за туширање осуђених у затвореном одељењу је старо и руинирано.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013.г.

Потребно је без одлагања предузети одговарајуће мере како би у најкраћем могућем року зграда Окружног затвора у Панчеву престала да се користи, односно како би се завршили радови на изградњи новог затвора и тиме обезбедио адекватан смештај за лица лишена слободе.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Влада је донела Уредбу о измени и допуни Уредбе о оснивању завода за извршење кривичних санкција у Републици Србији („Сл. гласник РС, бр. 11/2017), којом се оснива Казнено-поправни завод у Панчеву и који ће почети са радом 01. јануара 2018. године.

Рок за изградњу новог затвора, по систему "кључ у руке", је до краја године и управник очекује да ће овај рок бити испоштован. План је да се у нови завод преместе послови и запослени из постојећег Окружног затвора у Панчеву. Према садашњем плану, Одсек у Вршцу неће бити премештен у нову зграду.

2.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У Заводу није обављен хигијенско - санитарни преглед кухињских просторија и опреме која се у њој налази, од стране надлежног органа/организације.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

У Заводу ће се редовно, од стране надлежног органа / организације, обављати хигијенско - санитарни преглед кухињских просторија и опреме која се у њој налази.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Увидом у релевантну документацију, утврђено је да је Завод за јавно здравље Панчево, на захтев Окружног затвора у Панчеву обављао хигијенско-санитарни преглед кухињских просторија и испитивање хране.

3.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево лица лишена слободe не добијају писмену потврду о предаји писма службеним лицима Завода ради слања препорученом поштом, што их онемогућава да по потреби докажу ту чињеницу.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

Лицу лишеном слободe ће у моменту предаје писма, службеном лицу завода ради слања препорученом поштом, бити издата потврда о предаји писма, која садржи име и презиме лица које је писмено предало, назив (име и презиме) примаоца, датум предаје, евиденциони број, потпис службеног лица и печат ОЗ Панчево.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Лица лишена слободe пошту предају у затвореним ковертама службеници из администрације Завода. Пошта се евидентира у посебним књигама, које се воде посебно за притворена и посебно за осуђена лица, у коју се уписују релевантни подаци.

Осуђеним лицима се одмах издаје потврда о предаји свих писмених пошиљки, у коју се уносе потребни подаци. Међутим, притворена лица не добијају ове потврде. Њихова пошта се шаље поступајућем суду, који је даље прослеђује примаоцу, али суд не доставља потврде да је примио пошту. Имајући у виду да се и притвореним лицима дан предаје поднеска службеном лицу у Заводу (а не дан када је суд примио поднесак) сматра даном подношења поднеска, као и да притворена лица том потврдом могу доказати да су предали писмену пошиљку службеном лицу у Заводу, потребно је и њима издавати ове потврде приликом предаје поднесака.

ПРЕПОРУКА НПМ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА:

У Окружном затвору у Панчеву притвореним лицима ће се издавати потврде о предатим писменим пошиљкама службеним лицима Завода.

4.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

Лекарске контроле здравственог стања осуђеног током извршења мере упућивања у самицу нису евидентирани.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

Лекар ће контролисати здравствено стање осуђеног који се налази на извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу најмање једном у току дана, а своје налазе и запажања бележиће у књигу извршења дисциплинске мере упућивања у самицу.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Увидом у Књигу обилазака у самици и осталу релевантну документацију утврђено је да лекар редовно проверава здравствено стање лица која се налазе на извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу, а обиласци и запажања се редовно евидентирају.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево у досијеима осуђених не постоје белешке о садржају обављених разговора, нити о праћењу других третманских активности, а одређени број осуђених је изразио незадовољство у вези са спровођењем васпитно – корективног рада. Групне форме васпитно-корективног рада не постоје.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

У ОЗ Панчево је потребно интензивирати индивидуалне форме васпитно - корективног рада, а у складу са утврђеним потребама и одређеним индивидуалним циљевима.

После сваког разговора потребно је сачинити белешку о садржини обављеног разговора као и о спровођењу других третманских активности утврђених индивидуалним програмом поступања и приложити их у досије осуђеног.

ОЗ Панчево ће увести и групни васпитни рад у третманске активности осуђених.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Увидом у неколико досијеа осуђених примећено је да у појединим не постоје белешке које се односе на предузете активности службеника третмана у циљу праћења испуњења постављеног индивидуалног циља, сходно утврђеним потребама осуђеног, већ само „листе праћења“ у које се бележе активности које се тичу разврставања осуђених у групу и смештај у одељење, почетак радног ангажовања, додељивање проширених права и погодности и сл. Увидом у образац „мишљење службеника третмана о програму поступања“, а на основу резултата испитивања осуђеног, уочено је да су као високо ризичне области процењене „слободно време“ и „запослење“, а нису наведени поступци и активности, нити одређени индивидуални циљеви које се према осуђенима имају предузимати како би се степен ризика у овим областима умањило. Такође, увидом у образац „мишљења лекара о радној способности осуђеног“ утврђено је да је лице радно способно, али му није одређено радно место. На основу наведеног, поставља се питање, како се ризик у областима које су означене као високо ризичне може умањити, а самим тим и остварити могућност за напредовање у групу са већим степеном проширених права и погодности, ако се не поставе и не конкретизују индивидуални циљеви и предузму активности усмерене ка испуњењу тих циљева.

Увидом у досије једног осуђеног уочено је да је код појединих испитиваних области приликом процене ризичног понашања осуђеног процењено да не постоји ни висок нити средњи ризик, а да је одређен индивидуални циљ, иако за тим не постоји потреба. На основу наведеног поставља се питање зашто се постављају индивидуални циљеви за области које су процењене као ниско ризичне, док се за области које су процењене као високо или средње ризичне не предузимају активности и поступци како би се ови ризици умањили.

Према наводима службеника третмана, једном месечно организују се групни сусрети са осуђенима, како би се разговарало о проблемима са којима се сусрећу током извршења казне. Облици групног третманског рада, у циљу посматрања понашања осуђених у групи, њиховог међусобног утицаја и интеракције, и даље нису уведени у третманске активности према осуђенима због недостатка просторија. Што се тиче специјализованих групних програма третмана, службеници третмана су навели да недостају едукације и семинари на теме ненасилне комуникације и сузбијање агресивног понашања осуђених, наркоманије и алкохолизма, као и едукације за рад са осуђенима за кривично дело насиља у породици. Последња едукација организована за службенике третмана, којој су присуствовали запослени из Службе

за третман Завода у Панчеву била је 2013. године, када је донета Директива о раду службеника третмана.

6.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево осуђени из затвореног одељења нису информисани о начину и условима за додељивање посебних права.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

У ОЗ Панчево васпитачи ће осуђене из затвореног одељења благовремено и потпуно информисати о начину и условима за додељивање посебних права.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Према наводима начелника Службе за третман, осуђени се у пријемном одељењу упознају са кућним редом, дужностима и обавезама у Заводу и прописима којима је регулисано извршење кривичних санкција. Такође, у циљу што потпунијег упознавања са практичним информацијама везаним за издржавање казне, израђен је писани информатор које се уручује осуђенима у пријемном одељењу. У писаном информатору садржане су информације, као што су начин примања поште и пошиљки, радно време кантине, начин добијања поште, начин и време организовања посета, садржај пакета, распоред дневних активности, списак законских и подзаконских акта којима је регулисано извршење кривичних санкција, предаја поднесака и радно време службе за здравствену заштиту. Такође, истакнуто је да се осуђени приликом упознавања са својим дужностима и обавезама у пријемном одељењу, уједно обавештавају и о начинима и условима за додељивање проширених права и погодности, а током извршења казне службеници третмана су увек доступни за додатна појашњења која се тичу ових права и погодности.

7.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево осуђени нису информисани о начину и условима за преиспитивања програма поступања.

Осуђени од васпитача углавном не добијају информације о току поступка поводом преиспитивања њиховог програма поступања, нити о разлозима непостојања промена у том погледу.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

У ОЗ Панчево васпитачи ће све осуђене благовремено и потпуно информисати о начину и условима за преиспитивање програма поступања.

У ОЗ Панчево васпитачи ће благовремено информисати осуђене о току поступка поводом преиспитивања њиховог програма поступања, као и о разлозима непостојања промена у том погледу.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Према наводима службеника третмана, осуђени се информишу о начинима и условима за преиспитивање програма поступања, као и разлозима непостојања промена у том погледу, што се писмено констатује у одлукама о измени програма поступања, што је и утврђено увидом у неколико досијеа осуђених. Осуђени, посебно они разврстани у групу „В“ наводе да су упознати са начинима и условима о преиспитивању програма поступања, али су прилично скептични поводом могућности напредовања у повољнију групу и смештај, јер како наводе имају нове

кривичне поступке у току, а постоје и друге околности које их сврставају у групу са високим степеном ризика и самим тим умањују вероватноћу за напредовање у повољнију групу и одељење.

8.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

Сарадња ОЗ Панчево са надлежним органима старатељства није системска и није задовољавајућа.

У ОЗ Панчево не посвећује се довољно пажње на плану социјалне подршке осуђенима током њиховог боравка у Заводу.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

ОЗ Панчево ће уредно обавештавати:

- надлежне органе старатељства о смештању у Завод осуђених који имају малолетну децу, да би у сарадњи са тим органима, а у складу са својом надлежношћу, омогућили остваривање најбољих интереса детета чији отац се налази на издржавању казне затвора у Заводу.

- надлежне органе старатељства о смештању у Завод осуђених који се искључиво старају о трећим лицима.

- осуђене о свим информацијама прибављеним у контактима са надлежним органима старатељства поводом њихове малолетне деце, односно поводом лица о којима се они искључиво старају.

ОЗ Панчево, у складу са својим обавезама и могућностима, већу пажњу посветиће активностима на плану социјалне подршке и помоћи осуђенима током њиховог боравка у затвору.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Према наводима начелника Службе за третман, приликом пријема осуђеног обавља се процена породичне анамнезе и утврђује да ли осуђени има малолетну децу или трећа лица о којима се искључиво стара, како би се обавестио надлежни центар за социјални рад у циљу предузимања даљих активности на збрињавању ових лица. Сарадња се надлежним центром за социјални рад остварује се писменим путем, а информације које се прикупе од центра о томе шта је од активности предузето на збрињавању малолетне деце или трећих лица о којима нема ко да се стара увек се саопштавају осуђенима. Такође, сарадња са надлежним центрима за социјални рад остварује се и када постоји потреба да се осуђеном пружи помоћ у остваривању права из социјалне заштите током извршења казне.

9.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево у оквиру програма поступања није утврђена обавеза постојања програма за пружање помоћи и подршке спољних институција и организација осуђенима након отпуста.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

ОЗ Панчево ће у складу са потребама осуђених приступити изради програма помоћи и подршке након отпуста. Ту се пре свега мисли на обавезу информисања спољних институција и позивања на сарадњу.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Према наводима начелника Службе за третман, програм припреме за отпуст ради се у оквиру програма поступања на основу процењених и исказаних потреба осуђених за постпеналном подршком и помоћи. Програм припреме за отпуст ради се на обрасцу који је сачинио завод у који се уноси време започињања припреме за отпуст, потребе осуђеног након извршене казне и предузете активности које се односе на успостављање и одржавање контакта са центром социјални рад, Националном службом за запошљавање, Повереничком службом и организацијама које се баве поновним укључивањем осуђених у социјалну средину.

Припрема за отпуст састоји се информативног разговор са осуђеним, сарадњом са породицом осуђеног и спољним институцијама (центром за социјални рад, Националном службом за запошљавање, Повереничком службом за послове извршења ванзаводских санкција и мера и полицијом). Осуђенима се пре отпуштања са извршења казне дају упутства и препоруке коме се могу обратити у вези добијања једнократне новчане помоћи, решавања привременог смештаја, запослења, регулисања здравственог осигурања и сл. Такође, осуђенима се деле флајери Националне службе за запошљавање (НЗС), са упутством како се пријавити на евиденцију НЗС, како активно тражити запослење, које обуке похађати и сл. Према наводима начелника Службе за третман, Завод има добру сарадњу са Центром за социјали рад у Панчеву, који једнократну материјалну помоћ бившим осуђенима исплаћују одмах, за разлику од центара за социјални рад у другим градовима где се на исту чека до 15 дана. Центар за социјали рад у Панчеву, бившим осуђенима обезбеђује услуге народне кухиње до три месеца и привремени смештај до месец дана, док Национална служба за запошљавање, Филијала Панчево бившим осуђенима обезбеђује сезонске послове и одређене пројектне активности. Према наводима начелника Службе за третман, већини осуђених по истеку казне није потребна постпенална подршка и помоћ, а у прилог томе је и мали број реализованих програма припреме за отпуст у току 2016. године, свега 2 до 3 програма.

10.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

Посете притвореницима у ОЗ у Панчеву у просеку трају око 10-15 минута.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

У ОЗ у Панчеву ће се омогућити да посете притвореницима трају најмање сат времена, као што је прописано важећим прописима.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Према наводима припадника Службе за обезбеђење, притвореници имају право на отворене и затворене посете блиских лица. Отворене посете обављају се у сали за посете, која се уједно по потреби користи и за посете адвоката, спровођење културно-уметничких активности и службене потребе запослених. Затворене посете обављају се у импровизованом простору, који се формира за потребе ових посета на начин да се онемогући физички контакт притвореника и посетилаца и под надзором припадника Службе за обезбеђење. Током посета обавља се претрес пакета у присуству притвореника и посетиоца.

Увидом у личне листове притвореника, уочено је да Основни суд у Панчеву у одобрењима за посете не назначавача дужину трајања посете, док Виши суд у Панчеву у одобрењима наводи да посете могу трајати до 30 минута. Међутим, према наводима припадника Службе за обезбеђење, уколико постоји могућност, односно уколико нема много посетилаца за тај дан, посете трају дуже од 30 минута. Нарочито се излази у сусрет уколико су посетиоци из удаљених места. Током разговора са притвореницима, прибављене су различите информације, од тога да посете трају 15

минута до тога да трају сат времена, а неколико њих је навело и да уопште нема посете, јер нема ко да их посети.

11.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево, осуђенима је услед техничких проблема отежано остваривање права на несметано телефонирање.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

ОЗ Панчево ће предузети одговарајуће мере како би се отколонили технички недостаци фиксне телефоније у Заводу и унапредио квалитет успостављања и одржавања телефонске везе осуђених током трајања разговора.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Према наводима начелника Службе за третман, отклоњени су недостаци у погледу фиксне телефоније у Заводу, тако да сада нема никаквих проблема приликом успостављања и одржавања телефонске везе. У Заводу су постављене нове телефонске говорнице, и то једна у полуотвореном и три у затвореном одељењу. Током обиласка затвора није било примедби осуђених на рад телефонских говорница.

12.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

Служба за здравствену заштиту нема стално запосленог медицинског техничара.

Завод нема посебну просторију за обављање здравствених прегледа и посебну болесничку собу.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

ОЗ Панчево ће имати најмање једног медицинског техничара док се не стекну услови за ангажовање пуног здравственог кадра предвиђеног систематизацијом (један лекар и две мед. сестре – техничара).

ОЗ Панчево ће обезбедити просторију за обављање здравствених прегледа опремљену у складу важећим законом и стандардима.

ОЗ Панчево ће обезбедити посебну болесничку собу за издвајање оболелих лица лишених слободе.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

У Заводу су од 2014. године са пуним радним временом ангажовани један доктор медицине и један медицински техничар. До 01. јануара 2016. године њихов радни ангажман био је по уговору о делу, а након тога, по основу уговора о раду закљученог на одређено време. Управник Завода предочио је документацију из које се види да је формирана комисија и актуелно расписан конкурс за пријем по једног извршиоца на неодређено време са пуним радним временом за радно место доктора медицине и медицинске сестре/техничара.

У Заводу је одређена и опремљена посебна просторија за обављање здравствених прегледа – амбулнта.

Завод и даље нема посебну болесничку собу.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево лекар не прегледа свако лице лишено слободе одмах након пријема у Завод, по повратку у Завод са привременог одсуства и пре отпуштања из Завода.

Лекар у ОЗ Панчево не прегледа одмах лице лишено слободе које се жали да је болесно или постоје знаци да је болесно.

Комплетни подаци до којих се дошло на основу прегледа се не уносе у протокол и здравствени картон лица лишеног слободе. Налази лекара у рубрикама нису потписани и оверени факсимилом.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

Лекар у ОЗ Панчево ће прегледати сваког притвореника и лице на извршењу казне затвора одмах након пријема у Завод, лице на извршењу казне затвора по повратку у Завод са привременог одсуства и пре отпуштања из Завода.

У ОЗ Панчево лекар ће одмах прегледати притвореника и лице на извршењу казне затвора који се жали да је болестан или постоје знаци да је болестан. Примена ових мера уз повећану ажурност постојећег лекара (повремено ангажованог) била би реално остварива запошљавањем здравствених кадрова према напред наведеној систематизацији.

У ОЗ Панчево ће се здравствени картони притвореника и лица на извршењу казне затвора попуњавати на адекватан начин тако што ће се уносити сви подаци до којих се дошло на основу прегледа.

Лекар у ОЗ Панчево ће уписане налазе прегледа својеручно потписивати и оверавати факсимилом.

ОЗ Панчево ће притворенику и лицу на извршењу казне затвора омогућити да буду упознати са налазима о њиховом здравственом стању и садржином њиховог здравственог картона.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Лекар прегледа притвореника и лице на извршењу казне затвора који се жали да је болестан или постоје знаци да је болестан. Овај преглед се у току редовног радног времена обавља одмах, а ван редовног радног времена лекар долази по позиву, у хитним случајевима позива се градска служба за хитну медицинску помоћ.

Здравствени картони притвореника и лица на извршењу казне затвора попуњавају се на адекватан начин тако што се уносе сви подаци до којих се дошло на основу прегледа, а унете податке лекар својеручно потписује и оверава факсимилом.

Према наводима лекара, притворенику и лицу на извршењу казне затвора омогућава се да буду упознати са налазима о њиховом здравственом стању и садржином њиховог здравственог картона. На писани захтав издаје се копија здравственог картона и друге медицинске документације.

Према наводима осуђених, лекар у Заводу не прегледа лице на извршењу казне затвора по повратку у Завод са коришћења погодности.

ПРЕПОРУКА НПМ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА:

У Окружном затвору у Панчеву лекар ће прегледати осуђена лица по повратку са привременог одсуства из Завода.

14.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

Лекар у ОЗ Панчево не прегледа свакодневно лице лишено слободе којој је изречена дисциплинска мера усамљења.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

ОЗ Панчево обезбедиће обавезно спровођење лекарских прегледа најмање једном у току дана за сва лица током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Увидом у евиденцију која се води поводом извршења дисциплинске мере упућивања у самицу утврђено је да лекар прегледа свакодневно лице лишено слободе коме је изречена ова дисциплинска мера.

15.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево се лицима лишеним слободе не обезбеђује адекватна стоматолошка заштита.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

У ОЗ Панчево лицима лишеним слободе ће се у што краћем року омогућити преглед и остале неопходне услуге стоматолога.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

У Заводу нема могућности да се пружи било каква стоматолошка услуга, па се стога лица лишена слободе којима је ова заштита потребна упућују ван Завода. Према речима лекара, упућивање код стоматолога одвија се без проблема уз минимално чекање осим у хитним случајевима када се ове услуге омогућавају без чекања. Према извештајима о пруженим здравственим услугама види се да је у новембру и децембру 2016. године обављено 7, односно 3 стоматолошке услуге, док је у јануару 2017. године обављено 7 стоматолошких услуга. Такође, лица лишена слободе су током разговора са члановима тима НПМ потврдила да се одводе на стоматолошке прегледе у околне здравствене установе.

16.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

Повреде код лица лишених слободе, у случају примене мера принуде, се у здравственом картону евидентирају само као латинске дијагнозе и недостаје податак о изјави лица према коме је мера примењена о начину настанка повреде.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

У ОЗ Панчево лекар ће у писмени извештај о обављеном прегледу, а у вези са применом средстава принуде, обавезно унети 1) наводе лица према коме је мера принуде примењена о начину настанка повреда и 2) мишљење о повезаности примењене мере и насталих повреда.

Констатоване повреде код употребе мера принуде треба детаљније описивати у документацији евидентирања.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

На основу увида у писмени извештај о обављеном прегледу, а у вези са применом средстава принуде (извештај број 24-3778/16-05 од 21.6.2016.г., односи се на осуђене М.С. и Ц.Р) утврђено је да лекар уноси 1) наводе лица према коме је мера принуде примењена о начину настанка повреда и 2) мишљење о повезаности примењене мере и насталих повреда. Описи телесних повреда у овим извештајима нису детаљни.

ПРЕПОРУКА НПМ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА:

У Окружном затвору у Панчеву лекар ће у документацији детаљније описивати повреде лица лишених слободе које су настале као последица примене мера принуде.

17.

УТВРЂЕНО ТОКОМ НПМ ПОСЕТЕ 2013. г.

У ОЗ Панчево лекар управнику Завода не подноси у писаној форми периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештаје када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издражавања казне; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених; обавештења о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним поступа насилно.

ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2013. г.

У ОЗ Панчево лекар ће управнику у писаној форми подносити одговарајуће извештаје, налазе и препоруке - периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издражавања казне, као и препоруке за поступање према том лицу; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

Управник ОЗ Панчево ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар.

ПОСТУПАЊЕ ПО НПМ ПРЕПОРУЦИ (2017. г.)

Лекар управнику Завода у писаној форми подноси периодични извештај о спроведеној контроли смештаја, исхране, хигијене и санитарних уређаја, а последњи извештај бр. 50-758/17 поднет је дана 17.02.2017. године. Једина препорука у овом извештају односи се на потребу чешћег проветравања просторија у којима бораве притворени и осуђени. Током посете, уочено је да су прозори били отворени.

Лекар управнику Завода у писаној форми не подноси извештаје, налазе и препоруке - периодичне извештаје о здравственом стању осуђених. Према наводима, лекар није управнику Завода подносио извештај када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издражавања казне, као и препоруке за поступање према том лицу, јер оваквих ситуација није било.

ПРЕПОРУКА НПМ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА:

У Окружном затвору у Панчеву лекар ће управнику Завода подносити периодичне извештаје о здравственом стању осуђених.

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА ИЗ ИЗВЕШТАЈА О ПОСЕТИ ЕВРОПСКОГ КОМИТЕТА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ МУЧЕЊА (СРТ) РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2015. ГОДИНЕ

1.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 22.

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да затворске лекарске службе у установама које је посетио Комитет, као и друге затворске лекарске службе у остатку земље, у потпуности извршавају своју улогу у систему за спречавање неадекватног поступања, уз старање да евиденција сачињена након лекарског прегледа садржи:

- i) опис изјава које је дало лице а које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов/њен опис свог здравственог стања и све наводе о неадекватном поступању);
- ii) потпун опис објективних лекарских налаза на основу темељног прегледа, и
- iii) запажања стручног здравственог радника с обзиром на i) и ii), при чему исти треба да укаже на доследност између навода и објективних лекарских налаза.

Евиденција треба и да садржи резултате додатних обављених прегледа, детаљне закључке специјализованих консултација, опис прописаног лечења повреда и резултате свих наредних спроведених поступака.

Евиденција о лекарском прегледу у случају трауматских повреда треба да буде сачињена на посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са мапом тела у коју су уцртане трауматске повреде која ће се чувати у здравственом картону затвореника. Надаље, било би пожељно да се повреде фотографишу, што такође треба ставити у здравствени картон. Поред тога, треба водити посебан регистар траума у који треба евидентирати све врсте повреда које се запазе.

Комитет препоручује да се уведу поступци којима ће се обезбедити да се органи гоњења кадгод се евидентирају повреде које су конзистентне са наводима затвореника о неадекватном поступању (или које, чак и у одсуству навода, јасно указују на неадекватно поступање) систематски упознају са евиденцијом, без обзира на жеље заинтересованог лица.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Без одговора. (види: став 50.)

НАЛАЗИ НПМ

Увидом у копије извештаја о обављеним лекарским прегледима пацијената који су имали видљиве телесне повреде утврђено је да исти садрже:

- i) опис изјава које је дало лице а које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов/њен опис свог здравственог стања и све наводе о неадекватном поступању);
- ii) опис објективних лекарских налаза на основу темељног прегледа, и
- iii) запажања стручног здравственог радника с обзиром на i) и ii) о повезаности између навода и објективних лекарских налаза.

Фотографисање повреда се не врши.

У Заводу се не користи посебни образац са схемом (мапом) тела ради учртавања трауматских повреда, као вид евиденције о лекарском прегледу у случају трауматских повреда.

И даље се у Заводу не води посебан регистар траума за евидентирање свих врста повреда које се запазе. Наиме, у Заводу се води евиденција - *протокол повреда на раду* у којем се евидентирају телесне повреде осуђених лица које су настале у време и у вези са њиховим радним ангажовањем у Заводу. Ова евиденција се води уредно.

ПРЕПОРУКА НПМ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА:

У Окружном затвору у Панчеву, у случају трауматских повреда лица лишених слободе:

- уз извештај о лекарском прегледу ће се прилагати посебан образац са схемом (мапом) тела у коју ће се учртавати трауматске повреде и који ће се чувати у здравственом картону лица;
- повреде ће се фотографисати, а фотографије одлагати у здравствени картон;
- водиће се посебна евиденција о повредама лица лишених слободе (регистар траума), у којем ће се евидентирати све повреде које се запазе.

2.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 49.

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму мере да обезбеде да управа Окружног затвора у Панчеву, покаже већу одлучност у решавању неадекватног поступања запослених према затвореницима, обезбеђивањем редовног присуства руководиоца затвора у подручјима притвора, њихов директни контакт са затвореницима, делотворну истрагу притужби затвореника и бољу обуку за затворски кадар, нарочито о мануелним техникама обуздавања узнемираних затвореника и вештинама комуникације. Надаље, управа ових установа треба да недвосмислено подсети целокупан заводски кадар да је неадекватно поступање према затвореницима у било којој форми противзаконито и да ће свако ко почини, помогне или одобрава или толерише такво злостављање бити адекватно кажњен.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Комитет је изнео наводе о притужбама на неадекватно поступање према затвореницима. У вези са изнетим запажањем, обавештавамо Вас да је запосленима у заводима за извршење кривичних санкција јасно пренета порука да морају да поштују одредбе Закона о извршењу кривичних санкција и Правилника о мерама за одржавање реда и безбедности у случајевима употребе мера принуде и да је свако противзаконито поступање запослених кажњиво. Управа редовно спроводи обуке запослених у служби за обезбеђење у Центру за обуку и стручно оспособљавање запослених. Поред обука које се организују у складу са годишњим планом и програмом рада Центра, Управа у сарадњи са Заштитником грађана и невладиним организацијама спроводи и тренинге за запослене на тему „Превенција тортуре“. Управа је обезбедила средства из фонда Европске уније за пројекат „Унапређење програма обука у Центру за обуку и стручно оспособљавање Управе“, са чијом реализацијом ће се отпочети у току 2016. године. У оквиру пројекта биће обучени тренери, запослени у служби за обезбеђење, који ће водити нове облике обуке за припаднике службе за обезбеђење, у складу са препорукама Комитета.

У циљу решавања проблема неадекватног поступања запослених, руководиоци у заводима и старешине у служби за обезбеђење врше редовне и ванредне обиласке и у директном су контакту са осуђеницима. Организована је специјална физичка обука припадника Службе за обезбеђење са акцентом на мануелним техникама обуздавања лица лишених слободе и наставна тема оперативни рад - вештина комуникације. Свака притужба лица лишених слободе се детаљно испитује и разматра, а у случајевима где има елемената било које врсте неадекватног поступања од стране припадника Службе за обезбеђење одмах се предузимају

мере како би се такво понашање санкционисало. Такође, новим Законом о извршењу кривичних санкција прописано је да се осуђени може директно обратити судији за извршење уколико сматра да му је право на живот или телесни интегритет озбиљно угрожено.

У превенцији тортуре велики значај имају и посете независних тела и органа: Заштитника грађана, Националног механизма за превенцију тортуре, Скупштинске комисије за контролу извршења кривичних санкција, судије за извршење, као и невладиних организација. Успостављен је ефикасан систем информисања лица лишених слободe о остваривању и заштити њихових права у заводима.

Напомињемо да је Заштитник грађана у свом извештају за 2015. годину, објавио да је Национални механизам за превенцију тортуре у 2015. години обавио седам тематских посета у циљу испитивања навода о тортури. Обављене су четири посете заводима (КПЗ Ниш, КПЗ Пожаревац-Забела, ОЗ Лесковац и притворска јединица у Окружном затвору у Београду). Посете су биле ненајављене и спроведене су у вечерњим часовима. Без присуства припадника органа власти, интервјуисано је укупно 210 лица лишених слободe од којих нико није изнео наводе о тортури.

НАЛАЗИ НПМ

На основу разговора са управником и запосленима, као и са лицима лишеним слободe, закључено је да руководство Завода редовно обилази осуђена и притворена лица и обавља разговоре са њима. Управник је начелницима служби за третман и обезбеђење наложио обавезан периодични обилазак Завода, а сва интервјуисана лица су навела да редовно виђају и управника.

У 2017. години само један осуђени је поднео притужбу управнику Завода, на рад здравствене службе и поступање припадника Службе за обезбеђење. Ова притужба је одбијена као неоснована. Увидом у списе предмета утврђено је да су као докази у поступку прибављени извештаји и изјашњења службених лица на наводе из притужбе, да је одлука образложена и да је подносилац притужбе поучен о праву да се жали против решења.

На сваком одељењу налази се сандуче у које осуђени могу убацити захтев за поверљиви разговор са управником, а кључеве од сандучића има смо управник. Према наводима, када службеници примете да се у сандучету налази папир, о томе обавесте управника. Током посете НПМ сви уочени сандучићи су били празни. Према речима управника, ови захтеви нису чести. Управник наводи да обавља поверљиве разговоре по овим захтевима, које посебно не евидентира, већ на захтеву прибележи да је обављен разговор, али не и садржину обављеног разговора, и тај захтев се одлаже у лични лист осуђеног.

Завод редовно обилази надлежни судија за извршење кривичних санкција, при чему обилази смештајне капацитете и обавља разговоре са лицима лишеним слободe. Сва лица лишена слободe са којима је током посете обављен разговор навела су да их је посећивао судија за извршење и да је са њима обављао разговоре. Посете и коментари судије за извршење су евидентирани у посебној Књизи. Увидом у ову Књигу је утврђено да је судија од почетка 2017. године, 3 пута посетио одељење притвора, да је притвореницима који су то желели омогућено да насамо разговарају са судијом и да притвореници нису имали примедби на поступање према њима.

У претходном периоду (17. децембра 2015. године) Завод је посетила и невладина организација Хелсиншки одбор за људска права у Србији, о чему је сачињен извештај са препорукама.

Такође, у Заводу је унапређен видео надзор: повећан је број камера, снимци нових камера се чувају 15 – 20 дана (за разлику од старих чији се снимци чувају само 7 дана) и Одсек у Вршцу је уведен у обједињени видео надзор.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 50.

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму кораке да обезбеде да се лекарски прегледи затвореника обављају тако да немедицински радници не могу да их чују – осим ако заинтересовани лекар изричито захтева супротно у конкретном случају – и не може да их види. Комитет још једном даје препоруку да органи Републике Србије подсети здравствене раднике у свим затворским установама да треба да евидентирају све повреде које запазе на затвореницима, како по пријему тако и током њиховог боравка у установама. Надаље, Комитет препоручује да се уведу поступци којима се обезбеђује да се кадгод се евидентирају повреде које су у складу са наводима заинтересованог затвореника о неадекватном поступању (или које, чак и у одсуству икаквог навода, указују на неадекватно поступање), са евиденцијом систематски упознају надлежни органи гоњења, без обзира на жеље заинтересованог лица. Резултати прегледа треба и да буду на располагању заинтересованом затворенику и његовом адвокату.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Стандарди лекарског прегледа након примене мера принуде, евидентирање повреда и обавештавање надлежног тужилаштва о случајевима неадекватног поступања према лицима лишеним слободe пренете су управама затвора као обавезујуће упутство и биће предмет редовних и ванредних контрола рада у заводима.

У циљу унапређења рада здравствених служби у заводима у оквиру пројекта који се финансира из фонда ЕУ „Унапређење програма обука у Центру за обуку и стручно оспособљавање Управе“, са чијом реализацијом ће се отпочети у току 2016. године, посебан део се односи на едукацију запослених за примену Истамбулског протокола. Предвиђена је обука за тренере (лекаре запослене у заводима), тако да ће овај вид едукације постати саставни део обуке у Центру за обуку.

НАЛАЗИ НПМ

Лекарски прегледи се обављају тако да немедицинско особље не може да чује комуникацију између лекара и пацијента, нити да види преглед, јер се прегледи обављају у амбуланти, иза затворених врата, без присуства немедицинских радника. У извесним ситуацијама лекар је захтевао да прегледу присуствује припадник Службе за обезбеђење што је било образложено „притиском на лекара“ који врши конкретни пацијент.

Извршен је увид у здравствени картон конкретног пацијента, осуђеног Б. М. утврђено је следеће:

- евидентиран је већи број лекарских прегледа у Заводу, као и специјалистичких прегледа изван Завода
- у картону је копија дописа лекара Завода од 19. 01. 2017. г. од 13,30 часова у којем лекар тражи од Службе за обезбеђење да се обезбеди присуство радника наведене службе прегледу пацијента Б.М.
- у вези са обављеним лекарским прегледом констатовано је да прегледу присуствује припадник Службе за обезбеђење чије су име и презиме означени у картону.

На основу увида у документацију – извештаја лекара у Заводу, бр. 24-377/16-05 од 21. 06. 2016. г., упућеног управнику Завода, а у вези са лекарским прегледом након примене мера принуде према осуђеницима М. Е. и Ц. Р. види се да се преглед обавља целовито, да се евидентирају подаци о околностима повређивања према наводу пацијента, да се повреде описују, као и да лекар даје своје мишљење о повезаности између утврђених повреда и података о начину њиховог настанка.

Лекар нити медицински техничар Завода нису учествовали у едукацији запослених за примену Истамбулског протокола.

4.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 52.

Комитет препоручује да органи Републике Србије осмисле делотворну националну стратегију о спречавању насиља и застрашивања међу затвореницима. За то ће несумњиво бити неопходни додатни затворски службеници. Надаље, Комитет препоручује да се о свакој повреди која указује на насиље међу затвореницима обавести надлежни тужилац и да иста буде одговарајуће истражена. Надаље, свака појава насиља међу затвореницима треба да се уредно евидентира у релевантном регистру.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У циљу превенције насиља међу лицима лишеним слободе службеници третмана обављају разговоре са осуђенима и организују програме контроле агресивног понашања. Припадници службе за обезбеђење у оквиру редовне обуке у Центру за обуку похађају часове на којима се представља реаговање у ситуацијама насиља између самих осуђеника. Напред наведени програм који финансира ЕУ обухватиће и унапређење обуке у овом сегменту. У односу на наводе да је основни узрок насиља међу самим осуђеницима недовољан број запослених у служби за обезбеђење, обавештавамо Вас да је Управа за извршење кривичних санкција, на основу утврђеног плана у 2016. години, расписала конкурс за пријем 150 припадника службе за обезбеђење у заводима и у току је тестирање пријављених кандидата.

Управе затвора редовно обавештавају надлежна јавна тужилаштва о свим случајевима у којима постоје основи сумње да је извршено кривично дело, као последица насиља међу самим осуђеним лицима. Све повреде које су последица насиља између затвореника се региструју и покреће се дисциплински поступак против лица за која постоје основи сумње да су учинила дисциплински преступ насиље према другом лицу, физичко или психичко злостављање другог лица. На одлуку о дисциплинском кажњавању осуђени имају право жалбе судији за извршење.

НАЛАЗИ НПМ

У Заводу се води Евиденција сукоба лица лишених слободе, у коју се уносе име и презиме, статус лица (осуђени, притвореник или прекршајно кажњени), разлог сукоба и датум, да ли је примењена мера принуде, да ли је здравствено збринут, да ли су обавештени Оперативни центар Управе, суд и Дежурна служба, као и напомена. О већини случајева у којима је било физичког сукоба обавештен је и суд. Према наводима службених лица, није било случајева за које је било потребно обавестити јавно тужилаштво.

У Заводу се не спроводе специјализовани програми контроле агресивног понашања, јер се, према наводима службеника, инцидентне ситуације не дешавају често. Када дође до сукоба, учесници се раздвајају размештањем у друге спаваонице. Из Евиденције сукоба се види да се сукоби различитог интензитета (од вербалних до физичких) дешавају 1 – 2 пута месечно.

ПРЕПОРУКА НПМ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА:

У Окружном затвору у Панчеву у програме поступања према осуђеним лицима ће се увести програме контроле агресивног понашања.

5.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 53.

Комитет препоручује да органи Републике Србије обезбеде да се употреби лисица и појаса за транспорт у току транспорта затвореника ван и унутар затвора прибегава само када је то на основу процене ризика у појединачном случају недвосмислено оправдано; да примена неког средства за везивање не треба да

представља додатни ризик од повреде за затворенике у току премештаја; у погледу везивања затвореника лисицама са рукама на леђима у току транспорта, с обзиром на потенцијал да створе неудобност код заинтересованог затвореника и ризик од повреде у случају удеса, да такву праксу треба избегавати; да затвореници треба уместо тога да се транспортују у безбедном комбију, чиме се отклања потреба да затвореници буду у лисицама током пута. Надаље, комби који се користи за превоз затвореника треба да буде одговарајуће проветрен и опремљен интерфоном.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У односу на коментаре Комитета за примену мере везивање током спровода лица, обавештавамо Вас да само у оправданим случајевима, на основу процене ризика, осуђено лице може бити везано са рукама на леђима. Везивање ногу врши се само изузетно када је то изричито назначено у налогу за спровод на основу процене ризика. Нова специјална возила (марице) су опремљена вентилаторима за довод чистог ваздуха и грејањем, као и сигурносним камерама које све време транспорта путем монитора у предњем делу возила прате припадници Службе за обезбеђење који врше спровод.

НАЛАЗИ НПМ

Према наводима припадника Службе за обезбеђење, у просеку се месечно обави око 100 спровода, од чега се у око 5 спровода лица везују и за руке и за ноге. За ноге се везују само лица за која је процењено да су високоризична, односно да постоји висок ризик од бекства. Такође, наведено је и да се осуђенима из затвореног одељења обавезно везују руке лисицама током транспорта и да се то увек врши у положају испред. Ове тврдње потврдили су и осуђеници из затвореног одељења са којима су обављени разговори: сви су везивани током извођења из Завода, а свега неколико њих је навело да су им везиване руке и ноге, због тога што је за њих процењено да су високоризични. Ипак, један осуђени је тврдио да је пре неколико месеци током спровода био везан са рукама на леђима.

Завод поседује четири специјална моторна возила, која се користе за превоз лица лишених слободе. Једно возило, произведено 2005. године, је недавно добијено од КПЗ Пожаревац – Забела, а у њему је инсталиран видео-надзор и поседује и вентилацију.

6.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 54.

Комитет препоручује да се без даљег одлагања предузму кораци да се обезбеди да запослени у затворима не носе службене палице у подручјима притвора. Надаље, затворски службеници треба да буду одговарајуће оспособљени за примену техника контроле и обуздавања (тј. мануелна контрола) и у позицији да изаберу најадекватнију реакцију када се суочавају са тешким ситуацијама.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Уважавајући препоруке Комитета, донет је Правилник о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Управи за извршење кривичних санкција („Службени гласник РС“ број 29/2016), који садржи одредбу о начину ношења службене палице, тако да иста не буде видљива. У делу Правилника у коме се опредељује изглед униформе припадника службе за обезбеђење – панталона, прописано је да се на десној страни ногавице у пределу итепа дужином ноге нашива џеп дужине и ширине палице.

НАЛАЗИ НПМ

Након посете СРТ, припадници Службе за обезбеђење престали су да носе службене палице у кругу Завода, што је уочено и током посете и што су и сва интервјуисана

лица лишена слободe потврдила. Према наводима службеника, припадници ове службе нису добијали нове униформе још од 2012. године, а поједине делове су морали сами да купују.

ПРЕПОРУКА НПМ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА:

Управа за извршење кривичних санкција ће припадницима Службе за обезбеђење Окружног затвора у Панчеву обезбедити униформе и замену делова униформи у складу са прописаним роковима трајања.

7.

ИЗВЕШТАЈ СРТ-тачка 60.

У Окружном затвору у Панчеву, материјални услови у којем је била зграда коју је Комитет посетио били су генерално веома лоши. Ниједна ћелија није била осветљена дневним светлом. Ћелије су имале друге недостатке конструкције, као што су недовољна проветреност, вештачка расвета која не ради, висок ниво влаге (нарочито у приземљу), није било система грејања у ћелијама, отпадне воде које су пробиле плафон, смрад трулежи из отвореног контејнера за смеће у дворишту и одсуство звона за позивање. Санитарни уређаји уз изузетак оних које користе затвореници у истражном затвору који је недавно реновиран, били су у лошем употребном стању са разбијеним прозорима у просторијама за туширање, лошим условима хигијене и оронулим лавабоима са разбијеним чесмама. Крајње лоши материјални услови притвора били су погоршани чињеницом да су затвореници проводили 23 часа дневно или више у својим ћелијама, не бавећи се ничим сврсисходним.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Комитет је навео недостатак природног светла и недовољно вентилације у појединим просторијама у Окружном затвору у Панчеву. Напомињемо да смо након спроведеног поступка са органима локалне самоуправе утврдили да тренутно не може да се утиче на овај проблем јер је зграда Окружног затвора у Панчеву Одлуком о утврђивању непокретних културних добара од великог значаја утврђена као непокретно културно добро и са Старим градским језгром Панчева чини просторно културно историјску целину од великог значаја. Планом генералне регулације, којим су утврђене границе историјског језгра Панчева, прописано је да за радове на објектима и парцелама у оквиру њих, поред осталих дозвола надлежних органа, неопходно је прибавити услове и сагласности од надлежног органа за заштиту културних добара, у конкретном случају Завода за заштиту споменика културе у Панчеву. Управник Окружног затвора у Панчеву писмено се обратио Заводу за заштиту споменика културе у Панчеву са молбом да Завод изда мишљење и одобрење за радове на реконструкцији зграде Окружног затвора у Панчеву, у улици Његошевој бр. 6, у циљу побољшања услова боравка притворених лица, а по препорукама Европског комитета за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака. Завод за заштиту споменика културе у Панчеву доставио је негативно мишљење о могућности реализације предложене интервенције на објекту у улици Његошева бр. 6 у Панчеву, са становишта заштите културних добара.

До потпуног престанка коришћења овог објекта, због изградње новог затвора у Панчеву (планирани рок завршетка изградње новог затвора је 2018 године), управа завода ће у оквиру постојећих могућности вршити адаптацију овог простора. Окружни затвор у Панчеву је предузео мере и побољшао хигијенске услове у спаваоницама, колико то дозвољавају архитектонски услови. Урађена је санација мокрих чворова. Окренене су просторије у којима борава лица лишена слободe.

Зграда затвора у Панчеву је прикључена на систем градског централног грејања, које добро функционише. На систем грејања су прикључене управна зграда, у којој се налазе канцеларије за запослене и просторије за смештај лица лишених слободe.

НАЛАЗИ НПМ

Услови у згради Завода у Панчеву су побољшани, међутим и даље нису у складу са важећим стандардима. Реновиран је први ниво – одељење притвора, а кречење свих просторија се према наводима обавља на свака 3 месеца. Реновирано је осуђеничко купатило и формирано је пријемно одељење. Проблеми недовољаног дотока природне светлости, појаве влаге и дотрајалих санитарних уређаја су и даље присутни. Ипак, као што је већ констатовано у Одговору Републике Србије, архитектонски услови су такви да се не може много урадити по овом питању. Спаваонице које су чланови тима НПМ обишли су биле релативно чисте и довољно загрејане (зграда је прикључена на систем централног грејања).

Испред сваке спаваонице постављене су жице за сушење личних ствари лица лишених слободе, на који начин се умањује појава влаге унутар спаваоница.

8.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 61.

Услови притвора које је запазила делегација Комитета у Окружном затвору у Панчеву могу увелико да се изједначе са нечовечним и понижавајућим поступањем. На крају посете, делегација је затражила да **је обавесте у року од месец дана о конкретним корацима које су органи Републике Србије испланирали и предузели у кратком и средњем року да би обезбедили прихватљив смештај за затворску популацију која се сада налази у Окружном затвору у Панчеву.** У допису примљеним 17. јула 2015, органи су обавестили Комитет да су предузети кораци да се обнове две празне ћелије (које су обично коришћене за смештај затвореница). Надаље, поправка санитарних и канализационих инсталација требало је убрзо да се заврши и предузети су кораци да се траже неопходне дозволе од релевантних органа да се измене ћелије како би им се обезбедила директна осветљеност дневним светлом и увео систем проветравања у ћелији. Иако констатује мере које су органи Републике Србије предузели, **Комитет жели да нагласи да зграда затвора која се налази у центру Панчева нема адекватне услове за притвор лица.**

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У периоду повећаног бројног стања лица лишених слободе у Окружном затвору у Панчеву у спаваоницама јесте било по шест осуђеника, с тим што те спаваонице имају површину од 11,4 m². Након посете Европског комитета, размештајем осуђених лица (премештај у ОЗ у Смедереву једног броја осуђених) и адаптацијом две собе у којима се извршавала мера притвора за лица женског пола и смештајем осуђених лица у те просторије, у шест спаваоница, наведене површине, смањен је број осуђених лица са шест на три лица, а у спаваоници површине од 56 m² сада се налази 14 лица. Урађена је санација мокрог чвора.

Формирано је пријемно одељење са осам кревета, мокрим чвором и приступом природном светлу. У свим просторијама у којима борава лица лишена слободе извршено је кречење и санација мокрих чворова. Такође, комплетно је реновирано осуђеничко купатило, у којем је уграђена нова санитарна опрема. Бројно стање лица лишених слободе је смањено. У време посете представника Комитета бројно стање у Окружном затвору у Панчеву са одсеком у Вршцу било је 189 лица (у Панчеву 137, у Вршцу 52 лица), док се на дан 01.12.2015. године у овом заводу налази 141 лице (у Панчеву 100, у Вршцу 41 лице). На смањење бројног стања у овом заводу утиче примена новог Правилника о упућивању осуђених, прекршајно кажњених и притворених лица у заводе за извршење кривичних санкција („Службени гласник РС“ број 31/2015) којим је Окружни затвор у Панчеву растерећен од упућивања лица која имају пребивалиште на територији виших судова у Пожаревцу и Смедереву, а која су преуслерена у Окружни затвор у Смедереву, који нема проблема са пренатрпаношћу капацитета.

На средњорочном плану предвиђено је дефинитивно решавање проблема извршења мере притвора и казне затвора у Окружном затвору у Панчеву, изградњом новог затвора за смештај 500 лица лишених слободе, када ће престати да се користи објект ОЗ у Панчеву.

Предузете су следеће активности на реализацији планиране изградње новог затвора у Панчеву: добијена је грађевинска дозвола, донет је Закон о потврђивању Оквирног споразума о зајму LD 1764 (2012) између Банке за развој Савета Европе и Републике Србије за изградњу затвора у Панчеву и у току је тендер за избор извођача радова за изградњу. Предвиђени почетак радова на изградњи је 01. април 2016. године, док уговорени рок за изградњу износи 18 месеци.

НАЛАЗИ НПМ

Током обиласка Завода, тим НПМ је утврдио да су просторије-спаваонице у делу притвора растеређеније, односно да се у њима налази мањи број лица (три до четири лица по спаваоници).

Рок за изградњу новог затвора, по систему "кључ у руке", је до краја године и управник очекује да ће овај рок бити испоштован. Влада је донела Уредбу о измени и допуни Уредбе о оснивању завода за извршење кривичних санкција у Републици Србији („Сл. гласник РС, бр. 11/2017), којом се оснива Казнено-поправни завод у Панчеву и који ће почети са радом 01. јануара 2018. године. План је да се у нови завод преместе послови и запослени из постојећег Округног затвора у Панчеву.

9.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 64.

Комитет апелује на органе Републике Србије да хитно предузму кораке како би:

- **смањили ниво попуњености животног простора на минимум 4м² животног простора по особи у ћелијама са више затвореника у Округном затвору у Панчеву;**
- **сви затвореници добили низ артикала за одржавање личне хигијене и производа за чишћење ћелија;**

Надаље, Комитет жели да добије обавештења о радовима на обнови који се изводе у Округном затвору у Панчеву.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Применом новог Правилника о упућивању осуђених, прекршајно кажњених и притворених лица у заводе за извршење кривичних санкција ОЗ у Панчеву смањен је број лица лишених слободе, тако да ниво попуњености животног простора у већини просторија испуњава минимум од 4м² животног простора. Радови у Округном затвору у Панчеву су описани у тачки 60. и 61.

НАЛАЗИ НПМ

У Округном затвору у Панчеву је смањен број лица лишених слободе. У тренутку посете НПМ у Заводу је (рачунајући и Одсек у Вршцу) било укупно 119 лица лишених слободе, а само у Панчеву 86, и то: 15 притворених, 67 осуђених, 3 прекршајно кажњена и 1 лице коме је одређено задржавање до 48 сати по основу Законика о кривичном поступку. У згради Завода је 47 осуђених и 1 прекршајно кажњени, као и сви притвореници и лице на задржавању, док је на економији смештено 20 осуђених и 2 прекршајно кажњена. Према наводима, до растеређења капацитета је дошло након измене прописа о упућивању, којом је део осуђених лица уместо у овај Завод упућен у Округни затвор у Смедереву.

Неколико затвореника су се пожалили да не добијају хигијенске пакете. Тиму НПМ је предочено да се ради о лицима која имају довољно сопствених новчаних средстава, а да се хигијенски пакети обезбеђују о трошку Завода само за оне који не могу сами да купе средства за одржавање личне хигијене.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 65.

Комитет апелује на органе Републике Србије да предузму конкретне мере да се за затворенике у истражном затвору обезбеди кретање на свежем ваздуху. Надаље, препоручује да се предузму кораци да се обезбеди да сви затвореници у истражном затвору добију могућност најмање два сата кретања на свежем ваздуху дневно у складу са законом.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У згради Окружног затвора у Панчеву у Његошевој улици нема могућности за радно ангажовање и организоване активности за притворена лица. У постојећим условима обезбеђене су справе за телесно вежбање и столови за стони тенис, које свакодневно могу да користе притворена лица у време боравка на свежем ваздуху. Притвореним лицима доступна је затворска библиотека која располаже са око 800 наслова, а потписан је и уговор са Градском библиотеком о коришћењу њиховог фонда књига за потребе лица лишених слободе. Такође, имају и могућност да се баве писањем, цртањем и сликањем. У овом заводу обезбеђена је шетња на свежем ваздуху у трајању од 2 часа дневно за притворенике.

Управа за извршење кривичних санкција наложила је свим заводима да обезбеде услове како би се свим притвореним лицима омогућила шетња на свежем ваздуху у трајању од најмање 2 часа дневно, у складу са Законом.

НАЛАЗИ НПМ

Интервјуисани притвореници су тиму НПМ наводили да на свежем ваздуху бораве од 15 - 20 минута до 1 сат. Ипак, наводили су да често самовољно прекидају шетњу због неповољних временских услова.

Током обиласка Завода, тим НПМ је уочио да је за лица која бораве на свежем омогућен сто за стони тенис, као и справе за телесно вежбање у дворишту. Међутим, надстрешница над шеталиштем није адекватних димензија да заштити лица лишена слободе од неповољних временских услова.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 67.

Комитет препоручује да органи Републике Србије уложе веће напоре у обезбеђење више могућности за рад (по могућству неке струковне вредности) за све осуђене затворенике у Окружном затвору у Панчеву.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Осуђена лица из затвореног дела Окружног затвора у Панчеву су у малом броју радно ангажована у складу са тренутним могућностима затвора. У слободно време имају могућност да учествују у организованим активностима спортско-рекреативног карактера (коришћење справа за телесно вежбање које се налазе у шеталишту, играње стоног тениса, шаха, учествовање у креативним радионицама у складу са склоностима и интересовањима, коришћење књига из затворске библиотеке). Већи је проценат радно ангажованих осуђеника у полуотвореном одељењу и креће се до 30%. На затворској економији у Панчеву и у Одсеку у Вршцу радно су ангажовани на пословима пољопривредне и сточарске производње. По потреби осуђеници се радно ангажују и изван оквира завода.

НАЛАЗИ НПМ

Према наводима запосленог из Службе за обуку и упошљавање, према систематизацији радних места осуђених лица⁶ осуђени се упошљавају на радним

⁶ Од 01. априла 2010.г.

местима у Заводу и изван Завода. Радна места у згради Завода су у кухињи, режијски послови, као и послови на затворској економији у Панчеву и то: рад у трпезарији и радионици (помоћни радник у пољопривредној механизацији), домарски послови (браварски, поправке електричних уређаја и други електричарски послови и поправке водоводне санитарне мреже), послови у сточарској производњи, мешаони сточне хране, рад пластеницима и режијски послови у које спадају одржавање круга затвора, чишћење просторија, послови у вешерници и други.

Осуђени се повремено ангажују и на пословима ван Завода, за потребе других институција (суд, општина, градска библиотека) са којима Завод има уговор о пословно-техничкој сарадњи. У тренутку посете, није било радно ангажованих изван Завода. Поред напред наведених установа, Завод је уговор о техничко-пословној сарадњи упутио и „Војводини шуме“ како би се осуђени радно ангажовали на пошумљавању Делиблатска Пешчаре и делова Јужног Баната. Према наводима управника, у оквиру пројеката који се финансира из ИПА фондова⁷, Заводу је одобрен пројекат за изградњу сушаре за лековито биље на затворској економији у Панчеву. Реализација пројекта почеће у априлу-мају текуће године и трајаће 15 месеци, а у реализацији пројекта биће радно ангажовано око 30 осуђеника. Стручну обуку осуђених за рад на сушари обављаће Институт за проучавање лековитог биља „Др Јосиф Панчић“.

У тренутку посете тима НПМ у згради Завода у Панчеву у кухињи су упуслена 2 осуђена из затвореног одељења, који раде у две смене од по 8 часова, док је на режијским пословима у кругу Завода и пословима помоћника магационера и помоћник у кухињи ангажовано 9 осуђених из полуотвореног одељења и 1 прекршајно кажњени.

На затворској економији у Панчеву, програмом поступања радно место одређено је за 12 затвореника, од тога за 10 осуђених и 2 прекршајно-кажњених лица, док је стварно упуслено било 8 осуђених и то: 2 на сточарским пословима, 3 на пољопривредној производњи и 3 осуђених на режијским пословима на економији (одржавање круга економије и припрема огрева за котларницу). Према наводима службеника третмана, осуђени се на режијским пословима упошљавају сходно повременим потребама за овим пословима. Новчане надокнаде радно ангажованих осуђених обрачунавају се сходно времену проведеном на раду, а исплата новчане надокнаде је, према наводима осуђених, редовна.

Што се тиче културно-уметничких и спортско рекреативних активности, затвореници имају ограничене могућности, јер су ресурси Завода лимитирани, како просторни, тако и технички за спровођењем ових активности. Наиме, од културно-просветних садржаја осуђенима је на располагању коришћење затворске библиотеке и учешће у креативним радионицама које су тематске или сходно исказаним афинитетима и интересовањима осуђених. Радионице се обично организују у трајању од 3 до 4 месеца и у њих буде укључено од 5 до 6 осуђених, а реализују се једном недељно у трајању од сат до сат и по времена. Након завршетка радионице за једну групу осуђених, укључује се друга група. Такође, осуђени имају могућност да сваке године учествују на Фестивалу осуђеничког стваралаштва у Казнено-поправном заводу у Ваљеву и Ликовној колонији у Казнено-поправном заводу у Сомбору.

Од спортско-рекреативних садржаја могу да користе справе за телесно вежбање на шеталишту и стони тенис и то једино када временски услови дозвољавају. Такође, осуђенима је доступно коришћење друштвених игара (шах, домине и сл.).

⁷ Инструмент за преприступну помоћ намењен пружању подршке земљама кандидата, и потенцијалних кандидата за чланство у Европску унију.

12.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 68.

У Окружном затвору у Панчеву, неколико затвореника се делегацији пожалило да им је захтев да се састану са верским представником и да организују колективне литургије у току празника одбијен због наводног одсуства расположивог капелана. **Комитет би желео да добије коментаре од органа Републике Србије на ово.**

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У Окружном затвору у Панчеву омогућава се остваривање верских права лица лишених слободе. Међутим, постоји проблем, због недостатка простора, да се омогући одвијање колективних служби за време верских празника. Координатор за верска питања ће у наредном периоду предузети активности, како би нашао адекватно решење у постојећим условима.

НАЛАЗИ НПМ

Децембра 2009. године одлуком Панчевачке парохије, одређено је свештено лице које обавља посете Заводу са циљем остваривања верских права и потреба осуђених лица. Свештено лице долази увек по позиву на захтев осуђених лица. С обзиром да Завод нема просторију за обављање верских обреда, колективне литургије у време верских празника није могуће организовати. Поред сусрета са свештеним лицем, осуђенима се омогућује и верска исхрана. У новом заводу у Панчеву предвиђена је и просторија за обављање верских обреда осуђених.

13.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 69.

Међутим, чини се да се веома мало пажње поклања припреми затвореника за отпуст у Окружном затвору у Панчеву. **Комитет препоручује да се курсеви који се похађају пре отпуштања за осуђене затворенике уведу у све затворе.**

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У поступку израде програма за отпуст, Служба за третман утврђује и потребе осуђеног након извршења казне и сарађује са повереничком службом, као и органом старатељства надлежним према месту последњег пребивалишта, односно боравишта осуђеног. С обзиром да је програм припреме за отпуст из КПЗ у Нишу оцењен као добра пракса, узет је као модел за све казнено поправне установе и сачињени су предлози јединствених образаца програма припреме за отпуст и програма пружања помоћи после извршене казне затвора (за повереничку службу).

НАЛАЗИ НПМ

Према наводима начелника Службе за третман, програм припреме за отпуст ради се у оквиру програма поступања на основу процењених и исказаних потреба осуђених за постпеналном подршком и помоћи. Програм припреме за отпуст ради се на обрасцу који је сачинио затвор у који се уноси време започињања припреме за отпуст, потребе осуђеног након извршене казне и предузете активности које се односе на успостављање и одржавање контакта са центром за социјални рад, Националном службом за запошљавање, Повереничком службом и организацијама које се баве поновним укључивањем осуђених у социјалну средину.

Припрема за отпуст састоји се од информативног разговора са осуђеним, сарадњом са породицом осуђеног и спољним институцијама (Центром за социјални рад, Националном службом за запошљавање, Повереничком службом за послове извршења ванзаводских санкција и мера и полицијом). Осуђенима се пре отпуштања са извршења казне дају упутства и препоруке које се могу обратити у вези добијања једнократне новчане помоћи, решавања привременог смештаја, запослења,

регулисања здравственог осигурања и сл. Такође, осуђенима се деле флајери Националне службе за запошљавање (НЗС), са упутством како се пријавити на евиденцију НЗС, како активно тражити запослење, које обуке похађати и сл. Према наводима начелника Службе за третман, Завод има добру сарадњу са Центром за социјали рад у Панчеву, који једнократну материјалну помоћ бившим осуђенима исплаћују одмах, за разлику од центара за социјални рад у другим градовима где се на исту чека до 15 дана. Центар за социјали рад у Панчеву, бившим осуђенима обезбеђује услуге народне кухиње до три месеца и привремени смештај до месец дана, док Национална служба за запошљавање, Филијала Панчево бившим осуђенима обезбеђује сезонске послове и неке пројектне активности. Према наводима начелника Службе за третман, већини осуђених по истеку казне није потребна постпенална подршка и помоћ, а у прилог томе је и мали број реализованих програма припреме за отпуст у току 2016. године, свега 2 до 3 програма.

С обзиром да је модел програма припреме за отпуст који се користи у Казнено-поправном Заводу у Нишу, од стране Европског комитета за спречавање мучења током посете Републици Србији 2015. године, узет као пример добре праксе, Управа је преузела обавезу да сачини предлог јединствених образаца програма припреме за отпуст и проследи свим заводима за извршење кривичних санкција у циљу уједначавање праксе приликом израде програма припреме за отпуст према осуђенима. Према наводима начелника Службе за третман, новембра 2016. године службеници третмана присуствовали су конференцији, коју је организовала Организација за европску безбедност и сарадњу и Управе за извршење кривичних санкција, на којој је представљан модел обрасца „Програма припреме за отпуст и помоћ осуђеним после извршене казне затворе“ који је у употреби у КПЗ Ниш, али до тренутка посете тима НППМ, Завод у Панчеву ове обрасце није добио.

14.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 71.

Систем разврставања затвореника био је разлог за забринутост Комитета од његове прве посете земљи. Комитет жели да понови да систем разврставања затвореника са начелима утврђеним у Европским затворским правилима (Правила бр. 103 и 104), било у време њиховог пријема у затвор или у току њиховог накнадног затварања, представља први, апсолутно битан, корак за примену индивидуалних планова притвора. Ипак, чак и најфинији систем разврставања затвореника може да омане у испуњавању свих очекивања ако напредак затвореника ка типовима притвора, у комбинацији са већом аутономијом и одговорношћу, омета прекомерно ригидна примена утврђених правила. Делегација је обавештена да неки управници затвора намеравају да прошире тимове за разврставање на пет чланова да би повећали транспарентност њиховог рада. То је позитивно.

Комитет понавља своју препоруку за органе Републике Србије да уложи више напора у практичну примену система разврставања затвореника и индивидуално планирање издржавања казне уз узимање у обзир горенаведених примедби. Надаље, желео би да добије примерак новог „Правилника о третману, индивидуалном програму поступања, разврставању и накнадном разврставању осуђеника“ пошто буде усвојен.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Управа је у циљу делотворнијег поступка разврставања осуђених, на основу новог Правилника о третману, програму, поступања, разврставању и накнадном разврставању, израдила Директиву о начину рада службеника третмана у заводима, процедурама у раду и изгледу и садржају докумената током утврђивања, спровођења и измене програма поступања. У сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Србији одржан је семинар за примену нове Директиве за управнике завода и начелнике службе за третман.

У прилогу акта достављамо Вам тражени текст новог Правилника о третману, програму, поступања, разврставању и накнадном разврставању.

У оквиру пројекта „Унапређење програма обука у Центру за обуку и стручно оспособљавање Управе“ посебан део се односи на тренинг тренера за спровођење специјализованих програма третмана. Ова обука ће бити саставни део обавезне едукације за запослене у служби за третман. Примена већег броја специјализованих програма у заводима, уз нови Правилник о третману допринеће успешнијем остваривању појединачних програма поступања и одређених индивидуалних циљева, а самим тим утицаће и на ефикасније спровођење поступка накнадног разврставања и напредовања у третману.

НАЛАЗИ НПМ

С обзиром да су ОЗ Панчево извршавају кратке казне (до годину дана) измене програма поступања раде се и пре рокова предвиђаних Правилником⁸. Измена програма поступања подразумева претходну процену понашања осуђеног од стране представника Службе за обезбеђење, Службе за обуку и упошљавање (уколико је осуђени радно ангажован) и службеника третмана о реализацији постављених индивидуалних циљева и степена сарадње осуђеног у реализацији програма поступања. Према службеним подацима, на дан посете, у Заводу је било укупно 85 лица лишених слободе, од тога 67 осуђених, 15 притворена и 3 прекршајно-кажњена лица. Од 67 осуђених, у затвореном одељењу разврстано је било 31, у полуотвореном такође 31 осуђени, од тога, 22 смештени на затворској економији у Панчеву и 9 осуђених смештених у згради Завода. У тренутку посете Заводу 5 лица било је у пријемном одељењу, односно није било разврстано у одељење и групу.

Према наводима начелника Службе за третман, у току 2016. године од укупно 164 разврставања из пријемног одељења, 120 осуђених је разврстано у затворено одељење, 43 осуђених у полуотворено и 1 осуђени у отворено. Исте године, од укупно 98 преиспитивања програма поступања који се односи на накнадно разврставање у групу са већим степеном проширених права и погодности, конкретно из „В“ у „Б“ разврстано је 18 осуђених. Мали број накнадно разврстаних у групу са већим степеном проширених права и погодности, поред нових кривичних поступака у току и других околности које онемогућавају напредовање осуђених у повољнију васпитну групу, може да указује и да није дошло до реализације програма поступања и постављених индивидуалних циљева, што може бити последица ограничених просторних и техничких могућности Завода за укључивањем у разне врсте активности осуђених (културно – уметничких, спортско-рекреативних активности и радних активности), кроз које би осуђени сходно утврђеним потребама и постављеним индивидуалним циљевима могли да остваре програм поступања и повећају вероватноћу за напредовање у одељење и групу са мање рестриктивним режимом.

Међутим, узимајући у обзир број осуђених разврстаних и накнадно разврстаних у полуотворено одељење Завода на дан посете тима НПМ, као и ограничене капацитете Завода за укључивањем осуђених у већи број сврсисходних активности, може се закључити да службеници третмана имају либералнији приступ када је у питању преиспитивање програма поступања и напредовање у режим са већом аутономијом и одговорношћу.

15.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 74.

Јединице здравствене заштите су генерално имале одговарајућу медицинску опрему, мада је делегација констатовала да Окружни затвор у Панчеву нема дефибрилатор.

⁸ Правилник о третману, програму поступања, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица ("Сл. гласник РС", бр. 66/2015), чл.32.ст.2.тач.1

Недавно отворена просторија за консултације у Окружном затвору у Панчеву била је скучена и састојала се само од писаћег стола а недостајала је медицинска опрема.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У погледу набавке медицинске опреме (дефибрилатора) у Окружном затвору, обавештавамо Вас да су исти набављени.

Што се тиче набавке лекова, редовно се набављају и то лекови са позитивне листе, у складу са одредбама Закона о извршењу кривичних санкција. Трудимо се да уколико је неопходно и хитно набавимо и друге лекове у складу са могућностима. У овом периоду свих лекова има довољно.

НАЛАЗИ НПМ

Просторија за консултације – амбуланта у Заводу јесте мала, али је адекватно опремљена. У амбуланти се налазе радни сто лекара и медицинског техничара, столица и лежај за пацијенте, параван, вага са висиномером, орман за лекове и медицинске апарате, орман за медицинску документацију, стетоскоп, апарат за мерење крвног притиска, амбу-балон за вештачко дисање, ларингоскоп, пулсни оксиметар, отоскоп, апарат за инхалацију (небулајзер), електрокардиограф (ЕКГ), глукометар са тест тракама (у време посете су при измаку рока трајања: до 03-2017), уређај за суву стерилизацију, сет хируршких инструмената за тзв. малу хирургију. У амбуланти је умиваоник са топлом и хладном водом, зидови су окречени, а хигијена је добра. Природна светлост је у извесној мери слабија због прекривености прозорског стакла нетранспарентним материјалом (амбуланта је у приземљу зграде, а прозор је окренут ка Његошевој улици тако да се непосредно уз зграду крећу пролазници), а вештачко осветљење је задовољавајуће. Испред амбуланта, у ходнику, је импровизирана чекаоница.

Амбуланта Завода је након посете Европског комитета за спречавање мучења опремљена дефибрилатором (у питању је аутоматизовани уређај који не морају нужно користити здравствени радници, већ лица која имају одговарајућу обуку). Предузеће које је испоручило дефибрилатор обезбедило је обуку за лекара и медицинског техничара за коришћење дефибрилатора.

Ван радног времена лекара и медицинског техничара дефибрилатор је закључан у орману који се налази у простоји амбуланта, па је самим тим недоступан за евентуалну употребу. Такође, немедицинско особље запослено у Заводу није прошло обуку за коришћење дефибрилатора.

ПРЕПОРУКА НПМ ЗА ДАЉЕ УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА:

Управа за извршење кривичних санкција и ОЗ Панчево ће предузети мере како би се организовала обука припадника Службе за обезбеђење Окружног затвора у Панчеву за пружање прве помоћи и мера оживљавања.

16.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 75.

Поред тога, треба предузети кораке у циљу:

- **оснаживања компоненте коју чине медицинске сестре/техничари у Окружном затвору у Панчеву;**
- **снабдевања стационарних капацитета у Окружном затвору у Панчеву са основном спасилачком опремом.**

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Без одговора.

НАЛАЗИ НПМ

У Заводу су од 2014. године са пуним радним временом ангажовани један доктор медицине и један медицински техничар. До 01. јануара 2016. године њихов радни ангажман био је по уговору о делу, а након тога по основу уговора о раду закљученог на одређено време. Управник Завода предочио је документацију из које се види да је формирана комисија и актуелно расписан конкурс за пријем по једног извршиоца на неодређено време са пуним радним временом за радно место доктора медицине и медицинске сестре/техничара.

Актуелно је Завод снабдевен опремом за реанимацију – оживљавање.

17.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 76.

Делегација је била задовољна што може да констатује да су се дистрибуцијом лекова затвореницима сада у потпуности бавили здравствени радници у свим затворима које је Комитет посетио.

Надаље, апотеке у установама које је Комитет посетио имале су залихе одговарајућег спектра лекова. Трошкове набавке велике већине неопходних лекова рефундирао је орган за здравствено осигурање а породице су ускакале да попуне празнине када је био неопходан посебан лек. Ипак, делегација је примила бројне притужбе од породица затвореника на недостатак лекова које су обезбеђивали затворски органи здравствене заштите (нпр. инхалатори за астму и антибиотици за хроничне инфекције).

Комитет препоручује да органи Републике Србије провере и потврде да се свим затвореницима гарантује снабдевеност количином лекова неопходном за њихово здравствено стање; то подразумева да средства која се опредељују за затворе треба да буду довољна да омогуће да затвореници бесплатно добијају лекове.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Управа за извршење кривичних санкција опредељује довољна средства заводима за набавку лекова са позитивне листе за лица лишена слободе. За лекове који нису на позитивној листи постоје додатна средства која се користе, уколико осуђена лица немају могућности да сами обезбеде ове лекове.

види: став 74.

НАЛАЗИ НПМ

У вези са набавком лекова предочена је документација – налог за сукцесивну испоруку лекова и медицинских средстава којим се од две фирме одабране централним тендером наручују лекови, као и отпремнице из којих се види пријем ових лекова у Завод у вишемесечном периоду који је претходио посети. Из наведених налога види се да Завод набавља лекове који одговарају тзв. позитивној листи РФЗО. У орману за лекове, у амбуланти, налазе се мање количине лекова, а објашњено је да због недостатка простора Завод никада одједном не набавља препарате у већој количини.

18.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 77.

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму неопходне мере да обезбеде да се одговарајућа психијатријска и психолошка заштита пружа у установама које је посетио. Надаље, затвореници који пате од менталних болести

треба да се збрину и лече у затвореном болничком окружењу, одговарајуће опремљеном и са довољно квалификованих радника који могу да им пруже неопходну помоћ. У вези са тим, висок приоритет треба ставити на пројекте за повећање капацитета у специјализованим психијатријским објектима и установама у циљу спровођења мера.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Пружање психијатријске заштите лицима лишеним слободе омогућено је у свим заводима. У највећем броју установа лекари психијатри се ангажују из локалних здравствених установа, а у неким заводима је стално запослен лекар-специјалиста психијатрије. Управа предузима активности у циљу побољшања психијатријских услуга у заводима, с обзиром на све већи број пацијената којима је оваква помоћ неопходна. У Специјалној затворској болници реконструисано је посебно одељење за акутну психијатрију, које је намењено за стационарно лечење осуђених лица. Управа је предузела активности како би се успоставила једноставнија процедура упућивања психијатријских болесника из завода у Специјалну затворску болницу, која је једино квалификована у оквиру система извршења кривичних санкција за овакав вид лечења.

НАЛАЗИ НПМ

У Заводу није ни на један начин радно ангажован лекар специјалиста (неуро)психијатар. Консултативни прегледи психијатра обављају се у Служби за психијатрију Дома здравља у Панчеву која се налази у непосредној близини Завода. Према подацима из месечних извештаја о пруженим услугама у области здравствене заштите за период октобар-децембар 2016. године види се да на месечном нивоу број специјалистичких прегледа психијатра варира од 4 до 9.

Затвореници који пате од менталних болести лече се у затвореном болничком окружењу – Специјалној затворској болници. У току 2016. године било је 10 хоспитализација, а у текућој години три пацијента су хоспитализована.

19.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 78.

Комитет апелује на органе Републике Србије да формулишу целовиту стратегију за пружање помоћи затвореницима који имају проблема са дрогама (као делу шире националне стратегије о сузбијању дрога) с обзиром на горепоменуте примедбе као и релевантне публикације реномираних међународних тела.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У оквиру Специјалне затворске болнице у Београду свим лицима са изреченом мером безбедности обавезног лечења алкохоличара и обавезног лечења наркомана одређено је учествовање у специјализованим програмима, међу којима је са аспекта болести зависности најзначајнији психосоцијални третман за зависнике од дрога, који је међународно признат и стандардизован. У склопу утврђених индивидуалних циљева за свако осуђено лице предвиђено је и учествовање у другим облицима групног рада који се односе на различите проблеме у функционисању зависника.

Служба за третман у заводима настоји да оснажи мотивацију и развије позитиван став према лечењу и одустајању од пређашњих образаца понашања код осуђених у заводима и примењује различите облике индивидуалног и групног рада. Ови програми нису у довољној мери развијени у свим заводима, тако да ће се у оквиру пројекта унапређења рада Центра за обуку и стручно оспособљавање Управе установити посебни програми.

Представници Специјалне затворске болнице су у протеклом периоду били укључени у пројекат са представницима Министарства здравља у оквиру кога је предвиђен јединствени приступ за решавање болести зависности. У сарадњи са Глобал фондом, 12 завода за извршење кривичних санкција било је укључено у пројекат који се састојао од радионица на којима су

обучени запослени у служби за здравствену заштиту и служби за третман за рад са осуђеницима који имају проблем са дрогама, за едукацију осуђеника на тему превенције зависности, начина преношења крвно преносивих болести и могућностима лечења.

НАЛАЗИ НПМ

У оквиру активности пружања помоћи затвореницима који имају проблема са дрогама Управа за извршење кривичних санкција организовала је половином децембра 2016. године обуку за здравствене раднике о смањењу штете („harm reduction“). На едукацију су били упућени лекарка и медицински техничар Завода. Према наводима службеника третмана, према лицима која имају проблем зависности од психоактивних супстанци не примењују се никакви специјализовани програми третмана. Ова лица се обично упућују у Специјалну затворску болницу на лечење, а по завршетку лечења долазе на извршење казне.⁹

20.

ИЗВЕШТАЈ СРТ-тачка 79.

Комитет жели да добије коментаре органа Републике Србије о алтернативним терапијама које треба да се обезбеде у вези са новооткривеним случајевима хепатитиса Ц.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Што се тиче пацијената са дијагностификованим хепатитисом Ц, у сарадњи са инфективном клиником сачињава се протокол и утврђује који пацијенти испуњавају услове одређене прописима Министарства здравља за лечење пегилираним интерфероном. Уз то се спроводи и редовно праћење биохемијских анализа, ултразвучни прегледи и прегледи лекара специјалисте инфектолога.

НАЛАЗИ НПМ

Актуелно се у Заводу налази 5 особа које су хепатитис Ц позитивне, а ни једна од њих не прима специфичну терапију. Лекар у сарадњи са Службом за третман организује у Заводу радионице о преносивим болестима, а такође, при првом лекарском прегледу код пријема пацијентима даје информације о преносивим болестима и начину заштите.

У новембру 2016. године Унија организација Србије које се баве заштитом особа са ХИВ-ом и АИДС-ом, организовала је поверљиво добровољно тестирање.

21.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 80.

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму неопходне кораке, путем одговарајућих канала, да обезбеде да затвореници добију одговарајућу и неометану специјалистичку лекарску заштиту кад год је потребна.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У вези са препоруком Комитета која се односе на пружање специјалистичке лекарске заштите ван завода, обавештавамо Вас да пацијентима којима је потребна медицинска помоћ у секундарним или терцијарним здравственим установама, иста се редовно омогућава, у складу са редом хитности који одређује лекар на основу објективног здравственог стања. У одређеном броју случајева постоји незадовољство, на које заводи не могу да утичу јер су последица ограничених капацитета у цивилном здравству.

⁹ Види детаљније у делу „Поступање по препорукама НПМ упућених у Извештају о посети ОЗ Панчево 2013.година“, препорука под редним бројем 5.

НАЛАЗИ НПМ

Према речима лекара у Заводу нема проблема са заказивањем специјалистичких прегледа изван завода, у Општој болници у Панчеву. Према извештајима за три месеца која су претходила контролној посети обављено је укупно 46 специјалистичких прегледа – 20 у новмбру 2016. године, 14 у децембру 2016. године, а 12 у јануару 2017. године. Највећи број прегледа обавио је психијатар – 18, а затим хирург – 7 прегледа.

Од лета 2016. године Министарство здравља увело информациони систем за заказивање специјалистичких лекарских прегледа и других услуга (ИЗИС). Према писаном обавештењу министра здравља од 29. августа 2016. године начин заказивања прегледа за особе смештене у установама за извршење кривичних санкција остао је непромењен.

22.

ИЗВЕШТАЈ СРТ – тачка 81.

Као што је био случај 2011, новодошле затворенике је у начелу прегледао лекар у року од 48 часова од пријема, али је лекарски преглед по пријему остао површан, при чему се састојао само од разговора, и није било телесног прегледа. Такав приступ није у складу са чланом 12. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора. Треба предузети кораке да би се обезбедило да лекари и сестре које подносе извештај лекару буду одговарајуће оспособљени за вршење лекарске дужности на новодошлим затвореницима у складу са Правилником.

Комитет препоручује да органи Републике Србије обезбеде да затворски здравствени радници у свим установама поштују горепоменуте одредбе Правилника. Наиме, лекарски преглед по пријему треба да буде целовит, укључујући одговарајућу проверу постојања преносивих болести.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

81/82. Управа за извршење кривичних санкција упутила је обавезујуће упутство свим заводима о начину обављања првог здравственог прегледа у складу са чланом 12. Правилника о кућном реду казнено поправних завода и окружних затвора и о поверљивости лекарског прегледа и присуства само медицинског особља током прегледа, осим у случају предвиђеним чланом 25. Правилника.

НАЛАЗИ НПМ

У разговору лекар Завода истиче да се први лекарски преглед по пријему обавља у што краћем времену. Уколико је пријем уследио ван радног времена лекара, први преглед се обавља наредног радног дана; за примљене петком након протока редовног радног времена или у току викенда, по позиву, лекар долази да обави преглед. Преглед се рутински састоји од разговора са пацијентом и прикушљања анамнестичких података, те анализе медицинске документације уколико је пацијент доноси. Након тога лекар врши телесни преглед целог тела, мерења висине и тежине, а затим и физикалног прегледа уз мерење крвног притиска.

Увидом у насумично изабране здравствене картоне утврђено је да су попуњене све предвиђене рубрике које се односе на први лекарски преглед. Осуђеници из полуотвореног одељења који користе погодности (викенди, изласци у град и слично) су навели да по повратку у завод немају лекарске прегледе.¹⁰

¹⁰ Види детаљније у делу „Поступање по препорукама НПМ упућених у Извештају о посети ОЗ Панчево 2013.година“, препорука под редним бројем 13.

23.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 82.

Комитет апелује на органе Републике Србије да дају упутство заводском кадру да никакав притисак не треба вршити на здравствене раднице како би их се присилило да здравствене прегледе затвореника обављају у присуству заводских радника. Надаље, нема оправдања за систематско присуство заводског кадра у току ових прегледа; њихово присуство је штетно за успостављање одговарајућег односа између пацијента и лекара и обично није неопходно са аспекта безбедности.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

81/82. Управа за извршење кривичних санкција упутила је обавезујуће упутство свим заводима о начину обављања првог здравственог прегледа у складу са чланом 12. Правилника о кућном реду казнено поправних завода и окружних затвора и о поверљивости лекарског прегледа и присуства само медицинског особља током прегледа, осим у случају предвиђеним чланом 25. Правилника.

НАЛАЗИ НПМ

У Заводу нема систематског присуства немедицинског особља лекарским прегледима. Постоје појединачни случајеви, на захтев лекара, а за њих је утврђено да је податак о присуству немедицинског особља (припадника Службе за обезбеђење) евидентиран у медицинској документацији.¹¹

24.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 83.

Комитет препоручује да се предузму кораци у Окружном затвору у Панчеву да се обезбеди да се здравствена документација чува на одговарајући начин и да се сви регистри ревносно попуњавају у погледу општих критеријума лекарске поверљивости.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У Окружном затвору Панчеву здравствена документација се чува у металном закључаном орману који је доступан само здравственој служби. Регистри се попуњавају у складу са општим критеријумима лекарске поверљивости.

НАЛАЗИ НПМ

У току редовног радног времена здравствених радника у Заводу, медицинска документација се чува у просторији амбуланте. Ван редовног радног времена, по речима лекара, медицинска документација – здравствени картони чувају се у орману који се закључава, а који се налази у амбуланти..

Извршен је увид у амбулантни протокол и утврђено је да се уредно води.

25.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 84.

Све установе су евидентирале затворенике који су умрли у спољној болници или док су на допусту. Ипак, затворске јединице здравствене заштите још увек не добијају примерке извештаја обдукције обављене на преминулим затвореницима

¹¹ Види детаљније у делу „Праћење спровођења препорука из Извештаја о посети Европског комитета за спречавање мучења (СРТ) Републици Србији 2015. године“, препорука под редним бројем 3.тачка 50.

(укључујући оне који су умрли у својим затворским установама). Уопштеније, Комитет препоручује да органи Републике Србије уведу праксу спровођења темељне истраге сваке смрти пацијента, нарочито са циљем да се утврди да ли се нешто може научити што се тиче поступака рада. Наиме, Комитет понавља своју препоруку да управа затвора и затворски лекари треба систематски да добијају закључак из извештаја о обдукцији (или макар обавештења о узроку смрти), као и све резултате судске истраге таквих случајева, у вези са затвореницима који су умрли лишени слободе у затвору или спољној болници пошто су премештени из установа у којима су били.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У вези са спровођењем детаљне истраге након смрти у затвору или болници у коју је лице упућено из затвора, наглашавамо да се у сваком случају, било да се ради о смрти у затвору или након упућивања у спољну болницу, о смрти одмах обавештава полиција и надлежни јавни тужилац, као и сродници преминулог и да се увек систематски ради обдукција лица које је преминуло.

НАЛАЗИ НПМ

Према наводима докторке, од када је радно ангажована у Заводу (од 2014. године) није било смртних случајева.

26.

ИЗВЕШТАЈ СРТ- тачка 85.

Комитет препоручује да инспектори Министарства здравља редовно врше преглед свих аспеката функционисања затворских служби здравствене заштите у свим установама.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Без одговора.

НАЛАЗИ НПМ

Према наводима лекара од 2014. године, од када је радно ангажована у Заводу није било инспекцијског надзора Министарства здравља.

27.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 109.

Комитет препоручује да српски органи власти предузму хитне мере у циљу повећања броја затворског особља у Окружном затвору у Панчеву.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У складу са препоруком Комитета, Управа за извршење кривичних санкција је расписала конкурс за пријем 150 припадника службе за обезбеђење у заводима и у току је тестирање пријављених кандидата.

НАЛАЗИ НПМ

Конкурс за пријем нови 150 припадника службе за обезбеђење није обухватио и ОЗ Панчево, тако да није било нових запошљавања, те је и даље присутан недовољан број запослених. Заједно са Одсеком у Вршцу, у Служби за обезбеђење ангажовано је око 50 запослених. Међутим, како је недавно њих 7 послато је на циљани здравствени преглед, након чега је само једном утврђена потпуна радна способност за обављање послова обезбеђења, тренутно је око 44 припадника Службе за обезбеђење активно

на овим пословима, што је једва довољно да се покрију све три смене у главној згради ОЗ Панчева, Одсеку у Вршцу и две Економије. Поред наведеног, 3 до 4 запослених ускоро одлази у пензију, па ће у наредном периоду укупан број припадника Службе за обезбеђење додатно пасти. Услед наведеног припадници Службе за обезбеђења често раде прековремено. При свему овом, новим актом о систематизацији су избрисана сва до тада непопуњена радна места, па су од доношења новог акта сва радна места у Служби за обезбеђење попуњена, иако постоји потреба за кадром.

Укупан број стално запослених на дан посете НПМ био је 65. С обзиром да је при крају спровођење поменутог конкурса за пријем лекара и медицинског техничара на неодређено време, ускоро би број стално запослених требало да буде 67. Планирано је да се у наредних месец или два распише конкурс за пријем 200 запослених за рад у новом КПЗ Панчево, што ће са постојећим бројем запослених износити укупно 267.

28.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 110.

Током посете, делегација је имала састанак са директором Центра за образовање кадрова Управе за извршење кривичних санкција који се налази поред нишког Казнено-поправног завода. Центар пружа обуку, али и стручне интензивне курсеве за затворске службенике на различитим нивоима, као и за остале категорије запослених у затворској управи. Упркос томе, колико је делегација могла да схвати, за затворске чуваре није било специјализованих тренинга за употребу техника за контролу и међуљудске односе. Ово је несрећна околност, посебно у светлу бројних инцидената које је делегација описала у овом извештају, у којем би такве вештине могле бити корисне за затворско особље (види став 52). **Комитет жели да добије коментаре од српских органа власти у вези са наведеном темом.**

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У оквиру пројекта „Унапређење програма обука у Центру за обуку и стручно оспособљавање Управе“, са чијом реализацијом ће се отпочети у току 2016. године, посебан део ће се односити на едукацију запослених у служби за обезбеђење. Специјализовани програми за припаднике службе за обезбеђење односе се и на вештине комуникације и начине решавања конфликтних ситуација у заводу.

НАЛАЗИ НПМ

Припадници Службе за обезбеђење нису имали специјализоване обуке које се односе на мануелне технике обуздавања и вештину комуникације. Крајем 2016. године имали су провере физичке спремности, гађања и теоријског знања прописа којима је уређена област њиховог рада, што је у плану да се обави и крајем 2017. године.

Управник је истакао да је у току израда прописа којим ће се уредити обука припадника Службе за обезбеђење.

29.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 111.

Прихватајући да постоје побољшане могућности за посете притвореницима, Комитет ипак сматра да је циљ да сви затвореници могу да добију одобрење за бар једну посету на један сат сваке недеље. Даље, Комитет прихвата да ће у одређеним случајевима бити оправдано, из безбедносних разлога или да би се заштитили легитимни интереси истраге, да се посете одвијају у кабинама и/или да се надгледају. Међутим, „отворене“ посете треба да буду правило, а „затворене“ изузетак, за све правне категорије затвореника. Свака одлука да се наметну затворене посете мора увек бити

добро основана и образложена, а на основу индивидуалне процене потенцијалног ризика који представља затвореник.

Комитет препоручује да српске власти предузму неопходне кораке како би се ускладили са наведеним принципима у свим затворским установама на националном нивоу и да обезбеде да се минимална права на посете затвореницима, предвиђена законом, строго поштују.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Без одговора.

НАЛАЗИ НПМ

Описано у делу поступање по препоруци НПМ под редним бројем 10.

30.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 113.

Треба предузети мере како би се опремила једна просторија за породичне посете у Окружном затвору у Панчеву.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Без одговора.

НАЛАЗИ НПМ

Завод није обезбедио просторију за породичне посете због недостатка простора.

31.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 117.

Што се тиче дисциплинских поступака, делегација је приметила да затвореници, нарочито у Окружном затвору у Панчеву, уопштено говорећи нису писаним путем обавештени о праву да користе услуге правног саветника. Осим тога, примећено је да у току других поступака дисциплинска комисија овог затвора није узимала у обзир као доказ званичну документацију (као што су медицински извештаји или снимци видео-надзора), нити је износила објашњења за своје одлуке.

Уобичајена је пракса у посећеним установама да су се сва саслушања дисциплинске комисије и, сходно томе, извршење санкција, догодила неколико месеци након почетка поступка. Организујући расправу о дисциплинском прекршају два месеца после наводног прекршаја не служи сврси одржавања реда у затвору; дисциплински прекршаји треба да се обаве брзо, путем фер и транспарентних процедура.

Комитет препоручује да се органи српских власти баве наведеним недостацима уоченим у вођењу дисциплинских поступака и да измене постојеће прописе са циљем да се осигура да дисциплинске комисије саслушају случајеве наводних кршења дисциплине у року од неколико дана, а не недеља или месеци након прекршаја.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

У Окружном затвору у Панчеву у дисциплинском поступку према осуђеним лицима, осуђеном се у складу са чланом 39. став 3. Правилника о дисциплинском поступку према осуђеним лицима, уз позив за расправу доставља предлог за покретање дисциплинског поступка и обавештење о праву на стручну правну помоћ или на пуномоћника кога сам изабере. На овај начин осуђени је писаним путем обавештен о праву да користи услуге правног саветника.

НАЛАЗИ НПМ

Увидом у предмете о дисциплинским поступцима, као и на основу разговора са осуђенима утврђено је да се лицима уз позив за расправу доставља и обавештење о праву на стручну правну помоћ или на пуномоћника кога сам изабере.

Тим НПМ је уочио да се током 2016. године дешавало да између датума извршења дисциплинског престапа и изрицања дисциплинске мере прође по неколико (3 – 4) месеци, али да је тај период смањен у другој половини 2016. године и у 2017. години на око 1 месец.

32.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 118.

У складу са чланом 168 ЗИКС, управник затвора може да изрекне меру превентивне изолације у трајању до 48 сати затворенику из затвореног одељења, који је осумњичен да је починио дисциплински прекршај, из безбедносних разлога. Даље, члан 20. Правилника о одржавању реда и безбедности у казнено-поправним установама прописује да управник или одговорна особа имају право да поставе затвореника по писаном налогу, а из безбедносних разлога, у посебну просторију или ћелију до 24 сата.

У пракси, у свим посећеним затворима две поменуте превентивне мере уведене су кумулативно (односно, до 72 сата) у односу на затворенике осумњичене да су починили дисциплински прекршај. Даље, ова мера такође се примењује у вези са мањим прекршајима који нису представљали претњу за безбедност других затвореника или безбедности установе (на пример, при покушају да се унесе недозвољено пиће по повратку са допуста).

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Према допису примљеном 31. јула 2015. године, српске власти обавестиле су Комитет да је свим затворским установама на националном нивоу наложено да се не примењују наведене превентивне мере кумулативно и да се прибегне мери раздвајања затвореника на највише 24 сата само у вези са најтежим дисциплинским прекршајима и у случају оправданих разлога у смислу одржавања реда и безбедности. Комитет поздравља ове инструкције и верује да ће оне бити уредно спровођене у свим затворским установама.

НАЛАЗИ НПМ

Увидом у документацију, као и у разговору са осуђенима, тим НПМ није закључио да се кумулативно одређује издвајање осуђеног током дисциплинског поступка (до 48 сати) и примена мере принуде издвајање (до 24 сата). Од почетка 2017. године мера принуде издвајања примењена је само једном, а током целе 2016. године 3 пута. Разлози за примену ове мере били су физички напади на друге осуђене и пријем у Завод у алкохолисаном стању. Са друге стране, правник који води дисциплинске поступке против осуђених наводи да се издвајање у дисциплинском поступку до 48 сати не примењује, јер се исти ефекат постиже издвајањем као мером принуде до 24 сата или размештајем осуђеника у друге спаваонице.

33.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 122.

Комитет сматра да у посебном регистру треба да се чувају сви подаци о случајевима у којима је морало да се прибегне мерама принуде. Подаци који се уносе треба да укључују време када је мера започета и завршена, околности случаја, разлоге за прибегавање тој мери, име лица које је наредило или одобрило меру и списак било

каквих повреда задобијених од стране затвореника или особља. Појединцу који је предмет фиксације треба, у сваком тренутку, континуирано и директно пратити ментално и физичко стање од стране члана особља здравствене заштите или другог одговарајућег обученог члана особља који/која није био укључен/а у околности које су довеле до примене фиксације. Дотични члан особља фиксираном лицу треба да пружи директан контакт са људима, да умањи његову/њену нервозу, да комуницира са тим појединцем и да брзо реагује, укључујући и на личне потребе појединца у вези са оралним уносом хране, хигијеном, мокрењем и дефекацијом. Такав индивидуализовани надзор треба да се врши унутар просторије или, ако затвореник то жели, веома близу врата (тако да се може чути и да се лични контакт може одмах успоставити). Члан особља за надзор би требало да одржава писани запис о околностима.

Комитет препоручује да српске власти поступе у складу са наведеним правилима при извршавању мера механичког фиксирања у затворским установама на националном нивоу. Даље, мерама фиксације треба прибегавати само у медицинском окружењу (односно, у здравственом центру затвора. Што се тиче општих гаранција које се односе на прибегавање фиксирању затвореника, упућујемо на став 108.

(108.) Налази посете показују да српске власти треба да, као питање приоритета, преиспитају актуелни приступ према прибегавању фиксацијама у Затворској болници и примене далеко строжија правила која регулишу овакву примену. Посебно, Комитет препоручује да следећи проблеми буду размотрени:

- што се тиче правилне примене, фиксација треба да се користи само као последње средство приликом спречавања ризика повреде појединца или других особа и само када би све друге разумне опције биле незадовољавајуће у погледу тих ризика; оваква мера никада се не сме користити као казна или како би се надокнадио мањак обученог особља;
- свако прибегавање фиксацији треба увек да буде изричито наложено од стране лекара, а лекар је дужан да у свим случајевима посети фиксираног затвореника и наложи пуштање из фиксације, по потреби;
- трајање фиксације треба да траје што је краће могуће (уобичајено неколико минута, пре него сати). Изузетно, продужење фиксације мора бити по одобрењу лекара. Фиксација која траје дуже од једног дана не може имати никакво оправдање и може се сматрати злостављањем;
- пацијентима којима се ограничава кретање морају се потпуно образложити разлози овакве интервенције;
- фиксација пацијената никада се не сме спроводити наочиглед других пацијената, а пацијенти у фиксацији морају бити под директним и континуираним надзором запослених;
- здравственим радницима не смеју никада помагати други пацијенти, нити се смеју ослањати на њих када се примењују средства ограничавања кретања, нити се смеју ослањати на друге пацијенте, у смислу пружања неге пацијентима са ограниченим кретањем;
- примена ограничавања кретања може се применити једино од стране адекватно обученог медицинског особља;
- управа Затворске болнице би требало да поново размотри своја званична писана упутства, узимајући у обзир наведене критеријуме.

Даље, пацијенту у датој ситуацији треба дати прилику да разговара о свом искуству, током и, у сваком случају, у најкраћем могућем року након истека периода ограничења кретања. Поред тога, пацијент у датој ситуацији треба да буде информисан о релевантним процедурама и својим могућностима, укључујући улагање жалбе, ако је потребно.

Комитет препоручује да српски органи власти предузму неопходне кораке како би се осигурало да се сви принципи и минималне гаранције представљене изнад

ригорозно примењују у Затворској болници, као и да осигурају да се наведени недостаци отклоне.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Управа је наложила заводима обавезну примену одредаба Правилника и препорука Комитета у поступцима механичке фиксације.

НАЛАЗИ НПМ

У Окружном затвору у Панчеву се не примењује мера принуде везивање кожним каишевима (тзв. фиксација).

34.

ИЗВЕШТАЈ СРТ - тачка 123.

Комитет препоручује да српске власти повећају своје напоре у развијању сврсисходног режима за затворенике који су стављени под меру појачаног надзора, која обухвата широк спектар активности. Затвореницима треба омогућити да се друже са другим затвореницима, а претерана ограничења не треба наметнути уколико нису оправдана безбедносним профилем.

Даље, ревидирани план казне треба саставити заједно са затвореником, утврђујући циљеве које треба остварити, како би се успешно поново интегрисали у општу затворску популацију. Сваки преглед смештаја затвореника треба да садржи поновну процену плана, а затвореницима треба да буде дозвољено да оспоре било коју одлуку о продужењу мере, путем јасно утврђених путеве за улагање жалбе. Коначно, сваки затвореник који је подвргнут мери принудног надзора треба да добије писмену и образложену одлуку о томе како би на ту одлуку могла да се уложи жалба.

ОДГОВОР ДРЖАВЕ НА ИЗВЕШТАЈ СРТ

Осуђеницима којима је одређена мера смештај под појачан надзор или мера усамљења, потребно је омогући већи број организованих активности у оквиру одељења у коме се извршавају ове мере. Чланом 151. Закона о извршењу кривичних санкција прописано је да се осуђеном који ремети ред или подстиче друге на ремећење реда, па због тога представља опасност за безбедност у заводу или на други начин угрожава безбедност може одредити посебна мера – смештај под појачан надзор. Циљ одређивања ове мере је спречавање кршења реда и безбедности у заводу. За свако лице се врши процена ризика од стране службе за третман. Увођење нових програма, активности и обуке приоритетне су активности Управе, посебно у одељењима појачаног надзора, како бисмо превазишли постојећу ситуацију да једини излазак из ћелије за ова лица представља шетња на свежем ваздуху. Нове специјализоване програме третмана, Управа ће развијати, као што смо напред изнели, у току 2016. године, кроз пројекат који финансира ЕУ.

НАЛАЗИ НПМ

Према наводима начелника Службе за третман, према осуђеницима којима је одређена мера појачаног надзор од третманских активности спроводи се појачан индивидуални рад и подршка, док се специјализовани програми у Заводу не реализују.